

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งได้ 2 ส่วนดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลาและการทอผ้า นานาหมื่นศรี จ.ตรัง
 - 1.1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา
 - 1) ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น
 - 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา
 - 2.1) สาเหตุของการถ่ายทอด
 - 2.2) กระบวนการถ่ายทอด
 - 2.2.1) วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด
 - 2.2.2) รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้
 - 2.2.3) ขั้นตอนการถ่ายทอด
 - 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด
 - 4) ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด
 - 1.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า นานาหมื่นศรี จ.ตรัง
 - 1) ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น
 - 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า นานาหมื่นศรี
 - 2.1) สาเหตุของการถ่ายทอด
 - 2.2) กระบวนการถ่ายทอด
 - 2.2.1) วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด
 - 2.2.2) รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้
 - 2.2.3) ขั้นตอนการถ่ายทอด
 - 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด
 - 4) ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด
 - 1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา และผ้าทอนานาหมื่นศรี จ.ตรัง
2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จของกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และกลุ่มทอผ้า นานาหมื่นศรี จ.ตรัง
 - 2.1 การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา
 - 1) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ
 - 3) ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้า
 - 4) ผลกระทบต่อชุมชน
- 2.2 การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง
- 1) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ
 - 2) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ
 - 3) ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้า
 - 4) ผลกระทบต่อชุมชน

ผลการวิเคราะห์

1. ผลการวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลาและการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

1.1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา

1) ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น

ตารางที่ 1 นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนายวิชัย มาระเสนา

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
ลักษณะปรากฏกาย	เป็นชายไว้ทรงผมสั้น ผิวสีกลางๆ สูงประมาณ 165 เซนติเมตร การแต่งกายเรียบร้อย อัจฉริยะดี คุยเก่ง
อายุ	49 ปี
เชื้อชาติ-ศาสนา	ไทย-ศาสนาพุทธ
ภูมิลำเนา	ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา
การศึกษา	ประถมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ	ทอผ้าและขับรถรับส่งนักเรียน
บทบาทในสังคม	เป็นผู้นำกลุ่มและช่างทอผ้าเกาะยอของทางกลุ่มราชวัดถ์แสงส่องหล้าที่ 1 และเป็นวิทยากรให้แก่ักเรียนและผู้สนใจในผ้าทอเกาะยอ
การเผยแพร่ความรู้	เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยให้ศึกษาดูงานการทอผ้าเกาะยอที่ทำการกลุ่มฯ รวมถึงเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนายนิตย์ พงศ์พฤกษ์

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
ลักษณะปรากฏกาย	เป็นชายสูงอายุไว้ทรงผมสั้น ผิวคล้ำ สูงประมาณ 165 เซนติเมตร แต่งกายสบายๆ อัจฉริยะดี พูดคุยมีหลักการ มองโลกกลางๆ มองทั้งแง่ดี และแง่ร้าย
อายุ	70 ปี
เชื้อชาติ-ศาสนา	ไทย-ศาสนาพุทธ
ภูมิลำเนา	ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา
การศึกษา	ปริญญาตรี
อาชีพ	ทอผ้าและประกอบธุรกิจทอผ้า
บทบาทในสังคม	เป็นผู้นำกลุ่ม ที่ปรึกษาและช่างทอผ้าเกาะยอของทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอ และเป็นวิทยากรให้แก่นักเรียนและผู้สนใจในผ้าทอเกาะยอ
การเผยแพร่ความรู้	เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยให้ศึกษาดูงานการทอผ้าเกาะยอที่ทำการกลุ่มฯ รวมถึงเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 3 นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนางสมหมาย พงศ์พฤกษ์

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
ลักษณะปรากฏกาย	เป็นหญิงสูงอายุผิวขาว สูงประมาณ 160 เซนติเมตร แต่งกายแบบพื้นเมือง อัจฉริยะดี สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เดินทรงตัวไม่สะดวก
อายุ	69 ปี
เชื้อชาติ-ศาสนา	ไทย-ศาสนาพุทธ
ภูมิลำเนา	ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา
การศึกษา	ปริญญาตรี
อาชีพ	ทอผ้าและประกอบธุรกิจทอผ้า

ตารางที่ 3 (ต่อ) นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนางสมหมาย พงศ์พฤกษ์

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
การเผยแพร่ความรู้	เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยให้ศึกษาดูงาน การทอผ้าเกาะยอที่ทำการกลุ่มฯ รวมถึงเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดสงขลา

2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา

2.1) สาเหตุของการถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์ช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา พบว่าสาเหตุที่มีส่วนทำให้ช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา มีความต้องการในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ศิษย์ หรือผู้ที่สนใจมีหลาย ๆ ประการ ดังต่อไปนี้

“ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอ ซึ่งมีอายุยาวนานให้คงอยู่”
วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ทอผ้าครั้งแรกก็เพราะความรักและชื่นชอบในลวดลายผ้าทอเกาะยอ และปัจจุบันก็ยังทอผ้าอยู่เป็นประจำ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“สถานที่ตั้งของกลุ่มทอผ้าเป็นที่รู้จักของสังคมรอบ ๆ นักเรียนจึงมักแวะมาบอຍมีส่วนในการให้ความรู้แก่เยาวชนบ่อยครั้ง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ภูมิใจในอาชีพนี้ เพราะใจมันรักการทอผ้า” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“อาชีพทอผ้าเกาะยอมีมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ผมคิดว่าอนาคตก็ยังคงอยู่ต่อไป”
วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในเรื่องเอกลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอ คือ ลวดลายซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีหลายลวดลาย ผมก็ออกแบบลวดลายไว้หลายลวดลายเช่นกัน นอกจากนี้วัสดุดิบก็เป็นฝ้ายเส้นใยธรรมชาติ ดูสวยงามน่าจับต้อง ทำให้ผ้าทอเกาะยอมีเสน่ห์” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“พ่อแม่ผมและครูสมหมายทอผ้าเกาะยอ ผมเห็นเขาทอมาตั้งแต่ผมเด็ก ๆ ผมภูมิใจในการทอผ้าเกาะยอเป็นอย่างมาก เพราะผ้าทอเกาะยอเป็นภูมิปัญญาที่เป็นศิลปะชั้นสูง ไม่ใช่ใครก็ทอได้ เป็นผ้าทอที่มีเอกลักษณ์ในการทอผ้าดอก มีการประยุกต์ลวดลายมาใช้ในผ้าประเภทต่างๆ เช่น ผ้าขาวม้า โสร่ง ผ้าเช็ดหน้า ผ้าคลุมไหล่ ผ้ารองสลับสี 2 ตะก้อ ผ้าทอเกาะยอมีอายุยาวนานเป็นร้อยปี หากที่ใดจะเทียบได้ครับ เมื่อผมใกล้เกษียณจึงเริ่มต้นทำธุรกิจทอผ้าเกาะยอ

ขึ้นเพื่อถ่ายทอดศิลปะชั้นสูงนี้ให้แก่สมาชิกในเกาะยอ เป็นการอนุรักษ์ศิลปะการทอผ้าเกาะยอให้คงอยู่ต่อไปครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

สรุปได้ว่า สาเหตุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลานั้นมีสาเหตุมาจาก 1) ความต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทอผ้าเกาะยอ 2) ความรักและชื่นชอบในลวดลายผ้าทอเกาะยอ 3) ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาทอผ้าเกาะยอ 4) การได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการทอผ้าเกาะยอจากบรรพบุรุษ และ 5) การได้เห็นแบบอย่างของช่างทอผ้าอาวุโสในการทอผ้าเกาะยอ

2.2) กระบวนการถ่ายทอด

2.2.1) วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด

ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา นั้น จากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลว่า ในเรื่องวัตถุประสงค์การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอนั้น มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ

“การเรียนทอผ้าที่นั่นผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนได้รู้ว่าทำแล้วได้อะไรบ้าง ในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และเทคนิคต่าง ๆ ในการทอผ้าก็จะสาธิตให้ดูก่อน แล้วจึงให้ลองทำจริง พร้อมกับบรรยายไปด้วย นอกจากนี้ผมก็จะเพิ่มเติมเรื่องความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในบรรพบุรุษของเขาว่มีความสามารถ ซึ่งจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของผ้าทอเกาะยอมากขึ้น” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผู้เรียนควรเรียนรู้และเข้าใจในพิธีกรรมการทำผ้าห่มพระธาตุเจดีย์สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ซึ่งมีปีละหน ในช่วงเดือน 6 (พฤษภาคม) ขึ้น 15 ค่ำ เพราะจะเกิดความรักและเห็นคุณค่าของผ้าทอเกาะยอมากขึ้น” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“สมาชิกที่สนใจจะมาเรียนทอผ้ากับกลุ่มนั้นต้องมีความสนใจมาก่อน เป็นอันดับแรก คนเราจะทำอะไรก็ต้องสนใจและชอบก่อนใช้ไหมครับ ถ้าไม่ชอบก็จะทำสิ่งนั้นๆ ได้ไม่นาน สมาชิกที่มาเรียนกับผมต้องหาความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของผ้าทอเกาะยอ อุปกรณ์ในการทอผ้า เทคนิคต่าง ๆ รวมถึงควรรู้ที่มาของผ้าทอเกาะยอบ้างครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

จากข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอนั้น ช่างทอผ้าซึ่งเป็นผู้สอนจะตั้งวัตถุประสงค์ด้านความรู้ความเข้าใจใน 1) ประวัติความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอ 2) คุณสมบัติของผ้าทอเกาะยอ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทอผ้าเกาะยอ และเทคนิคการทอผ้าเกาะยอ และ 3) พิธีกรรมการทำผ้าห่มพระธาตุเจดีย์สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ

ด้านทักษะและความสามารถ

“ผมมีศิษย์ที่เป็นนักเรียนจำนวน 18 คน ที่เรียนกับผม มีเพียง 4 คนที่ถือว่ามีความสามารถ ซึ่งสามารถสร้างลายได้ ซ่อมเครื่องมือเป็น ตกแต่งลายได้ ต้องรู้ในทุกๆ ขั้นตอนจึงจะถือว่าผมสอนลูกศิษย์แล้วไปถึงเป้าหมายได้” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“เรื่องทักษะความสามารถนั้นแต่ละคนมีไม่เท่ากันครับ อย่างน้อยประมาณหนึ่งเดือนถึงจะพอทอผ้าได้ครับ พื้นฐานสำคัญครับ ถ้าพื้นฐานของการทอผ้าไม่ดีก็จะทอได้ไม่ดีครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

จากข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอนนั้นช่างทอผ้าซึ่งเป็นผู้สอนจะตั้งวัตถุประสงค์ด้านทักษะความสามารถใน 1) การสร้างลายผ้าทอเกาะยอ 2) การซ่อมเครื่องมือทอผ้า 3) การตกแต่งลวดลายทอผ้า และ 4) ขั้นตอนการทอผ้าตั้งแต่ต้นจนจบ

ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ

“ถ้าจะกล่าวถึงการสอนทัศนคติต่อวิชาชีพแก่ลูกศิษย์ของผมนั้น ผมคงต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในอาชีพก่อนเป็นอันดับแรก หากมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตน ก็จะส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการเรียนมากขึ้นครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในการปลูกฝังลูกศิษย์ลูกหาผมจะปลูกฝังให้เขาภูมิใจในการทอผ้าเกาะยอ ถ้าเขาภูมิใจในสิ่งที่เขาเรียน เขาจะตั้งใจขึ้นครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

จากข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเกาะยอนนั้นช่างทอผ้าซึ่งเป็นผู้สอนจะตั้งวัตถุประสงค์ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพโดยมุ่งหวังให้ศิษย์เกิดความรู้สึกภูมิใจในอาชีพ

2.2.2) รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้

“ผมเรียนรู้การทอผ้าโดยวิธีการสอนจากแม่ แล้วจึงฝึกหัดอยู่นานมากกว่าหนึ่งปีกว่าจะสามารถбинเดี่ยวได้ครับ ช่วงเวลาในการฝึกจนเป็นนี้แล้วแต่ละคนนะครับบางคนเร็วบางคนช้าบอกยากครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผมคิดว่าส่วนใหญ่ชาวเกาะยอจะใช้วิธีการเรียนรู้ทอผ้าด้วยการสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ไม่ได้มีเวลาชัดเจนในการเรียนการสอนแต่อย่างใด สะดวกตอนไหนก็สอนตอนนั้น อาศัยความคุ้นเคยเห็นตั้งแต่เกิด แต่ก็เรียนรู้และทอผ้าออกมาได้ทุกคนนะครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

จากข้างต้นพอสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่รูปแบบการเรียนรู้การทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา เป็นการเรียนรู้ตามอัยาศัยและเรียนรู้อย่างเป็นทางการจากช่างทอผ้า

2.2.3) ขั้นตอนการถ่ายทอด

ด้านการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด

ในการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดของช่างทอผ้าเกาะยอนั้น จำเป็นต้องมี

“ในการเตรียมความพร้อมในการสอน ผมคิดว่าจะอธิบายอย่างไรบ้าง สาทิตและบรรยายอย่างไร ปฏิบัติจริงอย่างไรจึงจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ในส่วนของผู้เรียนก็ไม่ ต้องเตรียมอะไรครับ เตรียมใจให้สบายๆ มากกว่าครับ ส่วนสถานที่สอนผมก็มีสถานที่ทอผ้าของ กลุ่มเป็นที่สอนอยู่แล้วครับก็เลยไม่ต้องเตรียมอะไรบ้าง แต่บางครั้งก็มีการเชิญไปสอนในโรงเรียน ก็อาจจะต้องเตรียมตัวอย่างอุปกรณ์ไปหน่อยครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผมมีโรงทอผ้าอยู่หลังบ้านผมครับ ดังนั้นผมแทบไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ อะไรเลยครับ อาศัยความคุ้นเคยกับมันแล้วก็สอนเลยครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ในการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด ผู้สอน จำเป็นต้อง 1) เตรียมการสอนอย่างง่าย ๆ 2) เตรียมอุปกรณ์ในโรงทอผ้า และ 3) หากต้องไป สอนในโรงเรียนจะเตรียมอุปกรณ์ไปสอน ส่วนผู้เรียนจำเป็นต้อง 1) เตรียมศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับผ้าทอเกาะยอก่อนเรียน และ 2) ผู้เรียนควรทำให้สบายก่อนเรียน

ด้านการดำเนินการถ่ายทอด

การฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ “วิธีการง่าย ๆ ในการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความชำนาญในการทอผ้าคือ ช่วยกันแนะนำผู้เรียน แล้วให้เขาลองฝึกปฏิบัติเอง เดี่ยวเขาก็จะ เก่งขึ้นเอง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“วิธีการสอนของที่นี่คือสอนตามธรรมชาติโดยพ่อแม่สอนลูก หรือ ครูสอนศิษย์ สอนให้ทอผ้าจนเกิดความชำนาญ ฝึกบ่อย ๆ เดี่ยวก็เก่งครับ แต่ทอไม่เป็นเวลานาน ะครับ บางคนก็ไปทอแหปลา ก่อนแล้วค่อยมาทอผ้าตอนบ่าย บางคนทอก่อนแล้วค่อยไปทำ สวน อันนี้ก็แล้วแต่กิจวัตรประจำวันของแต่ละคนครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่าในการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ผู้สอนจะ 1) ให้คำแนะนำ ระหว่างฝึกทอผ้าอย่างใกล้ชิด 2) ให้ศิษย์ฝึกฝนบ่อย ๆ 3) สาทิตให้ศิษย์ดูก่อน

ระยะเวลาในการเรียนรู้ “เวลาที่เหมาะในการเรียนรู้เทคนิคการทอผ้าจนเกิดความชำนาญนั้น โดยเฉลี่ยแล้วส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 5 ปีได้” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ประมาณเดือนหนึ่งก็สามารถทอผ้าได้แล้วครับ แต่ถ้าจะทอผ้าให้เก่งคงใช้เวลาอีกนานหลายเดือนหรือเป็นปีครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกทอผ้าจนชำนาญโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 1 เดือนถึง 5 ปี

ด้านเทคนิคการถ่ายทอด

กลอุบายในการสอน “กลอุบายในการสอนของผมก็ไม่ยุ่งยาก ในกรณีสอนเด็กนักเรียนก็ให้เขาเล่นบ้างจะได้ไม่เบื่อครับ แต่ถ้าสอนผู้ใหญ่เพื่อประกอบอาชีพก็จะสอนปนพูดคุยกันไป มีปัญหาที่แนะ อาจทำให้ดูบ้างแล้วแต่สถานการณ์ครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“อย่างที่บอกว่าการเรียนรู้ที่นี่จะใช้วิธีการเรียนจากพ่อแม่เป็นหลัก ดังนั้นกลอุบายในการสอนจึงเป็นแบบพูดคุยค่อยเป็นค่อยไปครับ ไม่มีการเร่งรัดแต่อย่างใดครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนจะมีกลอุบายในการสอนแบบ 1) เรียนปนเล่น และ 2) ไม่เร่งรัด ปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ

บรรยากาศการถ่ายทอด “ผมเน้นสอนด้วยบรรยากาศเป็นกันเอง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“บรรยากาศในการสอนของผมจะเป็นแบบเป็นกันเอง พูดคุยกันมากกว่าครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนจะเน้นบรรยากาศเป็นกันเอง

สื่อการสอน “ถ้าไปสอนในโรงเรียน ทางโรงเรียนจะเตรียมไว้ให้” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ส่วนใหญ่โรงเรียนจะมาถึงกลุ่มทอผ้า แล้วให้ทางผมเป็นวิทยากรถ่ายทอด ดังนั้นสื่อการสอนของทางกลุ่มจะมีให้เห็นครบ เพราะเป็นสถานที่ทอผ้าจริงๆ ครับ มีบอร์ดแสดงขั้นตอนการทอผ้า อุปกรณ์ต่างๆ ในการทอผ้าเกาะยอ บอร์ดเหล่านี้ผู้มาเยี่ยมชมหรือลูกศิษย์สามารถถ่ายรูปเพื่อนำไปศึกษาต่อได้ครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า สื่อการสอนที่ช่างทอเกาะยอ จ.สงขลา นิยมใช้คือ 1) กี่ทอผ้า 2) อุปกรณ์ทอผ้าต่าง ๆ 3) บอร์ดแสดงข้อมูลเกี่ยวผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา และ 4) สื่อการสอนในสถาบันทักษิณคดีศึกษา

การประเมินผล “ผมพอใจในผลงานของลูกศิษย์ของผมในระดับหนึ่งครับ อาจไม่ถึงกลับดีมาก แต่ก็พอใจครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในช่วงแรก ๆ ผู้เรียนมักจะไม่กล้าทำเพราะกลัวว่าจะทอผ้าเสีย ผมจึงพยายามให้ลองทำงานสามารถทำได้ โดยไม่กลัวว่าจะทอเสีย” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผมพอใจในผ้าทอเกาะยอเป็นอย่างมาก เพราะผ้าทอของทางกลุ่มเป็นที่ยอมรับในวงกว้างครับ มีลูกค้าผู้สนใจมาสั่งทั้งแบบปลีกและส่งจำนวนมากครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลาผลงานทอผ้าของศิษย์อยู่ในระดับที่น่าพอใจระดับหนึ่งจนถึงพอใจมาก

2.3) ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด

จากการถ่ายทอดของช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา พบว่าส่งผลดังต่อไปนี้

“ลูกศิษย์ของผมจะสืบทอดการทอผ้าเกาะยอต่อจากผม ทั้งนี้ผมคงอยากให้เขาทำงานโดยรักษาแบบแผนเดิม ๆ ไว้มากกว่าเน้นงานเชิงประยุกต์ในปัจจุบัน”

“ผมคิดว่าลูกศิษย์ผมมีความสามารถในการทอผ้าดี แต่มีจำนวนน้อยครับ อาจจะเพราะว่าปัจจุบันอาชีพอื่น ๆ ที่ให้ค่าตอบแทนเยอะ ใช้เวลาในการทอเมื่อน้อยกว่าการทอผ้ามีเยอะ คนจึงไม่ค่อยจะสนใจการทอผ้าเกาะยอเสียเท่าไรครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผลการถ่ายทอดที่เห็นชัดเจนหนึ่งคือ ผ้าทอเกาะยอเป็นที่ยอมรับในหมู่คนทั้งในและต่างประเทศ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผ้าทอเกาะยอของทางกลุ่มสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสงขลาเพราะได้รับรางวัลสำคัญหลายรางวัลครับ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จขั้นหนึ่งของผ้าทอเกาะยอครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

สรุปได้ว่า จากการถ่ายทอดของช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ผลงานผ้าทอของศิษย์มีคุณภาพดีตั้งแต่รุ่นแรก ๆ จนถึงปัจจุบัน ทำให้ได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลในวงกว้าง ถึงแม้ว่าแนวโน้มช่างทอจะไม่ได้เพิ่มจำนวนในอัตราสูงนัก แต่อนาคตผ้าทอเกาะยอจะยังคงอยู่คู่กับ จ.สงขลาต่อไป โดยคงรูปแบบการทอผ้าเชิงอนุรักษ์เช่นเดิม

2.4) ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด

“อุปสรรคในการทอดผ้านั้นมีค่อนข้างมาก ทั้งในด้านเทคนิคการทอด ด้านจิตใจของผู้ทอดผ้าเองที่ต้องต่อสู้กับความเหนื่อย ความท้อแท้ แต่ผมในฐานะผู้สอนนั้นจะคอยให้กำลังใจและแนะนำ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“กลุ่มของผมไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนหรือราชการเท่าที่ควร” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในจังหวัดสงขลามีหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะการทอดผ้าเกาะยออยู่ แต่ที่ผมเป็นห่วงคือความไม่ต่อเนื่องในการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในการพัฒนาคุณภาพการทอดผ้า สามารถพัฒนาได้แต่ไม่ใช่เปลี่ยนเอกลักษณ์การทอดผ้าเกาะยอ ควรคงแบบดั้งเดิมจะดีกว่า” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ปัญหาสำคัญของทางกลุ่มคือ วัตถุดิบมีราคาแพงขึ้นทุก ๆ ปี เช่น ด้ายสั่งจากกรุงเทพฯ เดิมทอดเอง แต่ปัจจุบันปริมาณความต้องการสูงขึ้น จึงต้องสั่งด้ายจากทท.ศรีบ. ทุก ๆ ปีราคาด้ายมักจะแพงขึ้น ทางกลุ่มจึงจำเป็นต้องขึ้นราคาด้วย จะมารับภาระต้นทุนก็คงไม่ได้ครับ เป็นปัญหาที่คุ่มยากจริง ๆ ครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดมีหลายประการดังนี้ 1) ปัญหาความยากของเทคนิคทอดผ้า 2) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 3) หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง และ 4) ช่างทอดผ้าบางส่วนไม่ทอดผ้าตามรูปแบบการทอดผ้าแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเกาะยอ

จากข้อมูลข้างต้นซึ่งกล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอดผ้าเกาะยอ จ.สงขลานั้นสามารถสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

สำหรับสาเหตุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอดผ้าของช่างทอดผ้าเกาะยอ จ.สงขลานั้นมีสาเหตุมาจาก 1) ความต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทอดผ้าเกาะยอ 2) ความรักและชื่นชอบในลวดลายผ้าทอเกาะยอ 3) ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาทอดผ้าเกาะยอ 4) การได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการทอดผ้าเกาะยอจากบรรพบุรุษ และ 5) การได้เห็นแบบอย่างของช่างทอดผ้าอาวุโสในการทอดผ้าเกาะยอ ในเรื่องกระบวนการถ่ายทอดพบว่าช่างทอดผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ผู้สอนจะตั้งวัตถุประสงค์ด้านความรู้ความเข้าใจใน 1) ประวัติความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอ 2) คุณสมบัติของผ้าทอเกาะยอ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทอดผ้าเกาะยอ และเทคนิคการทอดผ้าเกาะยอ และ 3) พิธีกรรมการทำผ้าห่มพระธาตุเจดีย์สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ในขณะที่การตั้งวัตถุประสงค์ด้านทักษะความสามารถผู้สอนได้ระบุให้ศิษย์มีทักษะความสามารถใน 1) การสร้างลายผ้าทอเกาะยอ 2) การซ่อมเครื่องมือทอดผ้า 3) การตกแต่งลวดลายทอดผ้า และ 4) ขั้นตอนการทอดผ้าตั้งแต่ต้น

จนจบ ส่วนวัตถุประสงค์ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพผู้สอนหรือช่างทอผ้าจะมุ่งหวังให้ศิษย์เกิดความรู้สึกภูมิใจในอาชีพ สำหรับรูปแบบการเรียนรู้การทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและเรียนรู้อย่างเป็นทางการจากช่างทอผ้า ส่วนขั้นตอนการถ่ายทอดพบว่าการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด โดยผู้สอนจะ 1) เตรียมการสอนอย่างง่าย ๆ 2) เตรียมอุปกรณ์ในโรงทอผ้า และ 3) หากต้องไปสอนในโรงเรียนจะเตรียมอุปกรณ์ไปสอน ส่วนผู้เรียนจะ 1) เตรียมศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผ้าทอเกาะยอก่อนเรียน และ 2) ผู้เรียนควรทำให้สบายก่อนเรียน เมื่อเตรียมความพร้อมแล้วผู้สอนหรือช่างทอจะฝึกฝนศิษย์ด้วยวิธีการ 1) ให้คำแนะนำระหว่างฝึกทอผ้าอย่างใกล้ชิด 2) ให้ศิษย์ฝึกฝนบ่อย ๆ และ 3) สาธิตให้ศิษย์ดูก่อน โดยระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกทอผ้าจนชำนาญโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 1 เดือนถึง 5 ปี ผู้สอนจะมีกลยุทธ์ในการสอนแบบ 1) เรียนปนเล่น และ 2) ไม่เร่งรัด ปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ ผู้สอนจะเน้นบรรยากาศเป็นกันเอง ผู้สอนจะใช้สื่อการสอนคือ 1) กี่ทอผ้า 2) อุปกรณ์ทอผ้าต่าง ๆ 3) บอร์ดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา และ 4) สื่อการสอนในสถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเมื่อผลงานผ้าทอเสร็จสิ้นช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลาเห็นว่าผลงานทอผ้าของศิษย์อยู่ในระดับที่น่าพอใจระดับหนึ่งจนถึงพอใจมาก จากการถ่ายทอดของช่างทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ผลงานผ้าทอคุณภาพดีของศิษย์ตั้งแต่รุ่นแรก ๆ จนถึงปัจจุบัน ทำให้ได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลในวงกว้าง ถึงแม้ว่าแนวโน้มช่างทอจะไม่ได้เพิ่มจำนวนในอัตราสูงนัก แต่อนาคตผ้าทอเกาะยอจะยังคงอยู่คู่กับ จ.สงขลาต่อไป โดยคงรูปแบบการทอผ้าเชิงอนุรักษ์เช่นเดิม

ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดมีหลายประการดังนี้ 1) ปัญหาความยากของเทคนิคทอผ้า 2) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 3) หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง และ 4) ช่างทอผ้าบางส่วนไม่ทอผ้าตามรูปแบบทอผ้าแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเกาะยอ

1.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

1) ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น

ตารางที่ 4 นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนางสาวอารอบ เรื่องสังข์

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
ลักษณะปรากฏกาย	เป็นหญิงสูงอายุ ผมหยักศกสั้น ผิวกลาง ๆ สูงประมาณ 157 ซม. แต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายผ้าทอนาหมื่นศรี
อายุ	54 ปี
เชื้อชาติ-ศาสนา	ไทย-ศาสนาพุทธ
ภูมิลำเนา	ต.นาหมื่นศรี อ.นาโยง จ.ตรัง
การศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 4 (ต่อ) นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนางสาวอารอบ เรื่องสังข์

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
อาชีพ บทบาทในสังคม	ทอผ้า ประกอบธุรกิจทอผ้า และกรีดยาง เป็นผู้นำกลุ่ม ที่ปรึกษาและช่างทอผ้าในนาหมื่นศรี และเป็นวิทยากรให้แก่นักเรียนและผู้สนใจใน นาหมื่นศรี
การเผยแพร่ความรู้	เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยให้ศึกษาดูงาน การทอผ้าในนาหมื่นศรีที่ทำการกลุ่มฯ รวมถึงเป็น วิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดตรัง

ตารางที่ 5 นำเสนอผลการวิเคราะห์ภูมิหลังของนางสาวอารีย์ ปั่นทอง

ภูมิหลังของปราชญ์ท้องถิ่น	รายละเอียด
ลักษณะปรากฏกาย	เป็นหญิงสูงอายุ ผอมยาวรวบผม ผิวกลาง ๆ สูง ประมาณ 160 ซม. แต่งกายด้วยชุดลำลอง พูดจาตรงไปตรงมา
อายุ	48 ปี
เชื้อชาติ-ศาสนา	ไทย-ศาสนาพุทธ
ภูมิลำเนา	ต.นาหมื่นศรี อ.นาโยง จ.ตรัง
การศึกษา	มัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีพ บทบาทในสังคม	ทอผ้า กรีดยาง ช่างทอผ้าในนาหมื่นศรี และเป็นวิทยากรให้แก่ นักเรียนและผู้สนใจในนาหมื่นศรี
การเผยแพร่ความรู้	เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจโดยให้ศึกษาดูงาน การทอผ้าในนาหมื่นศรีที่ทำการกลุ่มฯ รวมถึงเป็น วิทยากรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดตรัง

2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

2.1) สาเหตุของการถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์ช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง พบว่าสาเหตุที่มีส่วนทำให้ช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง มีความต้องการในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ศิษย์ หรือผู้ที่สนใจ มีหลาย ๆ ประการ ดังต่อไปนี้

“พี่ต้องการสืบทอดสู่รุ่นต่อรุ่น ด้วยการสอนศิษย์ที่ต้องการเป็นช่างทอ และสอนเด็กนักเรียนในโรงเรียน ในโรงเรียนพี่ก็สอนเด็กนักเรียนบ่อย เช่น ในปี 45 ต.หนองตรุด จนถึงปัจจุบันก็เป็น 10 รุ่นแล้ว” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้านาหมื่นศรีเป็นภูมิปัญญาที่ควรอนุรักษ์ เพราะเมื่อมีรายได้เลี้ยงครอบครัว ตัวเราก็ไม่ต้องหางานทำข้างนอก อีกทั้งยังช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“ครั้งแรกที่ทอผ้าด้วยเหตุผลทำให้แม่ โดยครั้งแรกเริ่มต้นด้วยการย้อมผ้า โดยเป็นลูกมือให้แม่ของพี่ เมื่อคุ้นเคยกับผ้าทอพี่ก็เริ่มสนใจในอาชีพทอผ้ามากขึ้น” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“อยู่กับมันทุกวัน เห็นบ่อย ๆ เลยฝังอยู่ในความรู้สึกเสียแล้ว เลยทอผ้าตั้งแต่เด็ก ๆ เลิกก็เสียดาย เพราะเรามีความรู้ และได้ถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ผู้สนใจ และเราก็มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ด้วย” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“อีกประการหนึ่งที่ทำให้มีการถ่ายทอดการทอผ้านาหมื่นศรีกันมากในชุมชนก็อาจจะเพราะว่าแต่ละบ้านจะมีที่ทอผ้ากันเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเกิดมาก็เห็นที่ทอผ้ากันแล้ว จึงคุ้นเคยกับการทอผ้าได้ไม่ยาก” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ในชุมชนของเรามีการสั่งเวดล้อมที่เอื้อต่อการทอผ้า หลาย ๆ บ้านมีที่ทอผ้า มีการนำผ้าทอมาหมื่นศรีไปใช้ในงานบวชนาค พิธีศพ (ผ้าพานช้าง) งานแต่งงาน (ตัดชุดผ้าทอ)” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“พี่ภูมิใจในอาชีพทอผ้ามาก เพราะทำให้พี่มีทุกวันนี้ได้ เป็นที่รู้จักในวงการมากขึ้น” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“เราภูมิใจในอาชีพนี้ เพราะผูกพัน เป็นอาชีพที่เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีลวดลายใหม่ที่ดัดแปลงจากความรู้สึก ประสบการณ์ บางครั้งลายเกิดจากความบังเอิญที่สลับเท้าผิด จึงได้ลายใหม่ รวมถึงออกแบบลายโดยจินตนาการ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“ในฐานะที่เป็นผู้รักษาและเผยแพร่การทอผ้า พี่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชนรุ่นหลัง” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“อาชีพทอผ้าจะคงอยู่ต่อไปเรื่อย รุ่นต่อรุ่น เพราะมีการสอนในโรงเรียน และมีการสอนที่โรงทอผ้านาหมื่นศรีเป็นประจำ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ปัจจุบันมีรุ่นใหม่ๆ เข้ามาทอผ้าอยู่เรื่อยๆ ดังนั้นอนาคตอาชีพทอผ้าจะยังคงอยู่ คู่กับนาหมื่นศรีต่อไป” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“เอกลักษณ์เด่นๆ ของผ้าทอนาหมื่นศรีในความคิดของพี่มีหลายด้าน เช่น ด้านสี มีเอกลักษณ์คือการใช้สีแดงสีเหลือง ในด้านโครงสร้างของผืนผ้า มีลูกเกียบ ชายรุ่งริ่ง ชายบัด หน้าผ้า ซึ่งที่อื่นไม่มี ส่วนด้านลายจะมีลายที่ละเอียดมาก ลวดลายเรียกชื่อไม่เหมือนที่อื่น ซึ่งมีลายมากถึง 32 ลาย เช่น ซ่อมมาลัย เป็นต้น” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“เอกลักษณ์ของผ้าทอนาหมื่นศรีคือความสวยงามของลวดลายซึ่งละเอียด เป็นการทอผ้าที่ไม่ใช่ว่าทุกคนจะทอได้ หลักสำคัญคือต้องมีความจำและสมาธิที่ดี จึงจะทอผ้าออกมาได้ดี” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้ช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง มีความต้องการที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้านาหมื่นศรีเกิดจาก 1) ความต้องการสืบทอดผ้าทอนาหมื่นศรี 2) ความต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัว 3) ความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผ้าทอนาหมื่นศรี ตั้งแต่เด็ก ๆ และ 4) การได้เห็นตัวอย่างช่างทอผ้าอาวุโสในชุมชนนาหมื่นศรี

2.2) กระบวนการถ่ายทอด

2.2.1) วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอด

ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง นั้น จากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลว่า ในเรื่องวัตถุประสงค์การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้านาหมื่นศรีนั้น มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจ

“การเรียนทอผ้าที่ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนได้รู้ว่า ประวัติศาสตร์ผ้าทอนาหมื่นศรีมีที่มาอย่างไร สำคัญอย่างไร รู้จักหลักการใช้อุปกรณ์ทอผ้าว่าใช้อย่างไร รู้เทคนิคการทอผ้าว่ามีหลักการทออย่างไร รวมถึงเสริมเรื่องความเชื่อเรื่องการทอผ้า เช่น หากทอผ้าไม่ได้ก็เอาพวงมาลัยมาแขวนที่หัวก็เปรียบเสมือนการแสดงความเชื่อต่อเจ้าที่เจ้าทาง หรือการเคารพครูในการทอผ้า ผู้เรียนจึงควรมีการไหว้ครูก่อนการฝึกฝนการทอผ้า จะได้ทอผ้าออกมาได้สวยๆ งามๆ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ถ้าเราจะสอนให้ลูกศิษย์ทอผ้าเป็น จำเป็นต้องสอนให้เขารู้ประวัติ วัตถุประสงค์ที่ใช้ สี สัน ก่อนที่จะทำจริง ต้องเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ของกลุ่มทอผ้าฯ ซึ่งจะมีหอประวัติอยู่ มีโรงทอผ้าอยู่ด้านหลัง ถ้าเขาเข้าใจตรงนี้มากขึ้น จะทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้การทอผ้ามากขึ้น” อารีย์ ปั่นทอง นอกจากนี้ผู้เรียนควรรู้และเข้าใจพิธีกรรมหรือความเชื่อต่างๆ ด้วย ยกตัวอย่างเช่น พิธีไหว้ครู ซึ่งเป็นพิธีที่พึงจะเกิดขึ้นภายหลังการทำวิจัยของกลุ่มเมื่อไม่นานมานี้ (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการสอนของช่างทอผ้านาหมื่นศรีมี วัตถุประสงค์ด้านความรู้ความเข้าใจเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจใน 1) ประวัติความเป็นมาของผ้า ทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง 2) คุณสมบัติของผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง และ 3) พิธีกรรมการไหว้ครูของกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

ด้านทักษะและความสามารถ

“ผู้เรียนที่ดีควรมีทักษะในการทอผ้าโดยผ่านการฝึกฝนเป็นประจำ โดยส่วนใหญ่ลูกศิษย์ของพี่จะผ่านการฝึกได้ 45 วัน แล้วจึงเริ่มทำผ้ายกดอก หากคัดลายผ้าได้ ก็ทอผ้าได้ ตัวอย่างของการฝึกฝนเป็นประจำคือ ยายกุศลซึ่งทอผ้าทุกวันเมื่อสมัยที่สุขภาพยังดีอยู่ ถ้าคนเริ่มทอใหม่ๆ ทอผ้าขาวม้าจะได้วันละ 2 ผืน แต่เมื่อชำนาญขึ้นก็ได้วันละ 6 ผืน เรื่องทักษะความสามารถในการทอผ้านี้สามารถพัฒนาได้เรื่อยๆ อายุมากที่สุดที่ยังทอผ้าก็ 69-70 ปี เห็นไหมว่าอายุมากก็ทอผ้าได้ เรียนรู้ได้เรื่อยๆไม่มีวันจบ ยกเว้นสังขารไม่อำนวย” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“จะเรียนทอผ้าให้เก่ง ต้องมีสองอย่างนี้ คือ ความจำและสมาธิที่ดีในการสร้างลาย เรายังเสียดายช่างทอผ้าอยู่คนหนึ่ง เขาเป็นคนความจำดีมาก ทอผ้าออกมาก็สวย แต่เสียดายที่เสียชีวิตไปแล้ว เนื่องจากป่วย นานๆ จะมีคนที่เก่งๆ ทอผ้าได้สวยๆ นำเสียดายจริงๆ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง จำเป็นต้องสอนศิษย์ให้เกิด ทักษะความสามารถ 1) การทำผ้ายกดอก 2) คัดลายผ้า 3) ความจำและสมาธิในการทอผ้า และ 4) การทอผ้าเป็นกิจวัตรประจำวัน

ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ

“ลูกศิษย์ของพี่ พี่จะเน้นเล่าเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับตัวอย่างแบบอย่างที่ดีในการทอผ้าของยายกุศล และพี่จะเน้นทัศนคติในการสอนการทอผ้าที่ว่า “ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ปลูกฝังลูกศิษย์ยังไงให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทอผ้านาหมื่นศรี สำหรับเราจะเน้นว่าต้องอยู่กับมันทุกวัน สร้างความคุ้นเคย เคยชิน และผูกพันกับมัน อยู่กับมันทุกวันก็จะเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และทัศนคติที่ดี” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนจะมุ่งสอนให้ศิษย์เห็นแบบอย่างที่ดีในอดีตอย่าง คุณยายกุศล และปลูกฝังความภาคภูมิใจในผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง

2.2.2) รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้

“พี่เรียนรู้การทอผ้าโดยเรียนรู้จากการเห็นแม่ทอผ้าด้วยก็โบราณ เราชอบเล่นอยากรู้อยากเห็นในตัวก็ทอผ้า จึงเกิดความสนใจเรียนรู้ไปพร้อมกับการเล่น ซึ่งแรกๆ

ไม่สนใจเท่าไรต่อตามประสาเด็ก ๆ แต่เวลาผ่านไปก็เกิดความผูกพัน และมีใจรัก จึงเริ่มทอผ้าจริงจังมากขึ้น ใช้เวลาในการฝึกอยู่ 5-6 ปี” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“วิธีการเรียนรู้การทอผ้าของเราก็คือ สาธิตแล้วทำตาม ผิดแล้วแก้โดยให้แก้เองหรือเริ่มใหม่ หลายครั้งลูกศิษย์เราจะออกอาการเกร็งไม่กล้าทำ คงเพราะเรามีลักษณะที่ดูเคร่งเครียดหรือเปล่า สำหรับลูกศิษย์ที่เรียนมักจะสร้างลายได้ภายใน 2 เดือน แล้วทอไปซัก 3-4 เดือนก็สามารถทอผ้าขายได้ แต่ถ้าให้สวยต้องใช้เวลาหลายเดือนหรือเป็นปี” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“ปัจจุบันพี่ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าโดยการนั่งคุยกับเพื่อน สร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียน เล่าความเป็นมา เล่าถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องมือทอผ้าต่าง ๆ รวมถึงให้ผู้เรียนได้ลองทำให้ดูว่าสามารถทอผ้าได้ไหม” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

สรุปได้ว่า ช่างทอผ้าหรือผู้สอนจะมีรูปแบบการถ่ายทอดความรู้โดยเน้น

- 1) การพูดคุยกับศิษย์จนเป็นกันเอง แล้วจึงค่อยให้ศิษย์เริ่มทอผ้าเอง
- 2) สาธิตให้ศิษย์ดู และ
- 3) เรียนรู้อย่างเป็นทางการจากครูช่างหรือช่างทอผ่านหมื่นศรี จ.ตรัง

2.2.3) ขั้นตอนการถ่ายทอด

ด้านการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด

ในการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดของช่างทอผ้า นานหมื่นศรีนั้น

จำเป็นต้องมี

“พี่จะเตรียมการสอนโดยเตรียมอุปกรณ์ เตรียมสถานที่ให้เรียบร้อย นอกจากนี้ทางกลุ่มมีห้องแสดงประวัติความเป็นมาของผ้าทอนานหมื่นศรีอยู่ด้วย พี่จะให้เขาได้ไปเรียนรู้ความเป็นมาของผ้าทอฯ จากตรงนี้ก่อน แล้วค่อยมาเรียนรู้การทอผ้าจริงในขั้นต่อไป ส่วนถ้าเป็นการเชิญไปสอนในโรงเรียนพี่แทบไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์เครื่องมืออะไรมาก เพราะทางโรงเรียนที่นาโยงจะมีที่ทอผ้าไว้ในโรงเรียนอยู่แล้ว เช่น โรงเรียนสวัสดิ์รัตนภิมุข” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ในการสอนของเรา แทบไม่ต้องเตรียมอะไรเลย เพราะอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็มีอยู่แล้วในกลุ่มทอผ้าฯ ความรู้ความสามารถเราก็มีอยู่แล้ว เตรียมอุปกรณ์ที่จะสอนบ้างนิด ๆ หน่อย ๆ ค่ะ ส่วนผู้เรียนก็เตรียมตัวเตรียมใจ และต้องมีความตั้งใจในการเรียน” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ในการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด ผู้สอนจะเตรียม

- 1) อุปกรณ์และสถานที่ และ 2) ตัวอย่างหรือสื่อการสอน ส่วนผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเตรียมอะไรมาก จะเตรียมก็แค่เตรียมใจก็พอ

ด้านการดำเนินการถ่ายทอด

การฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ “ให้ฝึกฝนและทำงานชำนาญ ผิดก็แก้ใหม่จนสามารถทำได้” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“เราจะส่งเสริมลูกศิษย์ของตนให้ทอผ้าได้ชำนาญด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เจอของจริง แก้เอง และเจอปัญหา也给ถาม” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ผู้เรียนหรือศิษย์ควรฝึกฝนจนชำนาญ โดยวิธีการลองผิดลองถูก จนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาและทอได้ชำนาญขึ้น

ระยะเวลาในการเรียนรู้ “ประมาณ 6 เดือนถึง 5 ปี ก็สามารถทอผ้าไหมหมี่ศรีได้ ขึ้นอยู่ความสามารถของแต่ละคนว่าจะไวหรือช้าคะ ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้คือ ปัญหาด้านสายตา และความจำเป็นในการทอผ้าของแต่ละคน สายตาดีไม่มีปัญหาการมองเห็นก็ทอผ้าได้ไว จำลวดลายและมีสมาธิในการทอผ้าก็จะทอผ้าออกมาไม่ผิด ออกมาดูผ้าสวยงาม” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“สำหรับเราสองเดือนก็สามารถลงมือทอผ้าด้วยตนเองได้แล้ว แต่ก็ไม่เสมอไปนะคะ ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคนแล้วคะ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนทอผ้าจนชำนาญจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือนจนถึง 5 ปี

ด้านเทคนิคการถ่ายทอด

กลยุทธ์ในการสอน “กลยุทธ์ในการสอนของพี่คือการพูดคุยสร้างความคุ้นเคย พยายามพูดคุยให้กำลังใจ บางครั้งลูกศิษย์ทำไม่ได้ พี่ก็แก้ไขให้เขาก่อน แล้วค่อยให้เขาลองแก้ต่อ ค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเขาเริ่มมั่นใจก็ปล่อยให้เขาทำเอง แนะนำไปเรื่อยๆ จนเขาทำได้” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“เราจะเน้นวิธีการให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยมีวิธีการสาธิต ลองทำจริง ลองผิดลองถูก” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนหรือช่างทอผ้าหมี่ศรีควรใช้กลยุทธ์ในการสอนโดยใช้ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การเสริมแรง และ 3) ลองทำจริง

บรรยากาศการถ่ายทอด “พี่เน้นถ่ายทอดด้วยบรรยากาศสบายๆ ไม่เคร่งเครียด เน้นสอนโดยให้ทำจริง ซึ่งผลของการให้ลองทำจริงก็ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนจะเน้นบรรยากาศการถ่ายทอดเป็นกันเอง

สื่อการสอน “ถ้าไปสอนในโรงเรียน ทางโรงเรียนจะเตรียมไว้ให้ ส่วนถ้าสอนที่กลุ่มทอผ้าก็มีโรงทอผ้าอยู่แล้ว มีห้องแสดงประวัติการทอผ้านาหมื่นศรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงไม่มีปัญหาในการเตรียมสื่อการสอน” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

พอสรุปได้ว่า สื่อการสอนที่ผู้สอนหรือช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรังนิยมใช้คือ 1) กี่ทอผ้า 2) อุปกรณ์ทอผ้าต่างๆ และ 3) สื่อในห้องแสดงประวัติความเป็นมาของผ้าทอนาหมื่นศรี

การประเมินผล “ที่พอใจมากในผลงานของลูกศิษย์พี่ เผลอๆ จะทำได้ดีกว่าผู้สอนเสียอีก เพราะพี่เองหลังๆ ก็จะไปทางบริหารจัดการเสียเยอะ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ถ้าถามว่าเราพอใจผลงานลูกศิษย์หรือเปล่า เราขอตอบว่ายังไม่ได้ตั้งใจนัก คงต้องให้เวลาและโอกาสกับลูกศิษย์ไปซักพักค่ะ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“จากการประเมินระหว่างที่สอน เราสังเกตเห็นว่าลูกศิษย์ส่วนใหญ่จะตื่นเต้น สั้น และกลัวผิด จึงไม่กล้าทอผ้าด้วยตนเอง อาจจะเป็นเพราะเรามีบุคลิกทำให้เขาเกร็งหรือเปล่าก็ไม่รู้” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ผู้สอนประเมินผลงานผ้าทอนาหมื่นศรีของศิษย์แล้วเห็นว่าอยู่ในระดับที่ยังไม่พอใจเท่าที่ควรจนถึงพอใจมาก

2.3) ผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอด

จากการถ่ายทอดของช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง พบว่าส่งผลดังต่อไปนี้

“อนาคตพี่มองว่าจะมีผู้สืบทอดการทอผ้านาหมื่นศรีต่อจากพี่ต่อไป และถ้าเป็นไปได้ก็อยากให้พวกเขาทำงานในแบบดั้งเดิม คงเอกลักษณ์นาหมื่นศรีไว้ แต่ต้องปรับปรุงด้านความคิด ไม่ใช่ทอผ้าด้วยเพราะต้องการเงิน แต่ให้ทอผ้าด้วยใจรักมาเป็นอันดับแรกมากกว่า” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“เราคิดว่าผู้เรียนจะสืบทอดการทอผ้าต่อจากเราได้ โดยมีรูปแบบการทำงานสองแนวทาง คือ แนวทางแรกคือแนวทางในอดีตคือใช้สมองมากกว่า และแนวทางที่สองคือแนวทางสมัยใหม่ซึ่งเน้นตามความรู้สึก จะเลือกรูปแบบไหนขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละคนค่ะ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“การทอผ้านาหมื่นศรีมีความสำคัญต่อพี่ ครอบครัวพี่ และท้องถิ่นของพี่ ปัจจุบันทางกลุ่มจะมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ถ้ามีงานวัดทางกลุ่มก็จะ

ช่วยกันเป็นทีม งานของอบต.ก็จะช่วยกันเป็นประจำ ส่งผลให้เกิดการการยอมรับจากผู้อื่นที่พบเห็นเป็นอย่างดี” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ทอผ้าสำคัญอย่างไรกับเรา ก็คงสร้างรายได้ให้ครอบครัวของเรา” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“เราดีใจและภูมิใจที่กลุ่มทอผ้าของเราเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น มันแสดงให้เห็นว่าเราบริหารจัดการกลุ่มเราก้าวหน้าไปขนาดไหนด้วย” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“ช่างทอผ้านาหมื่นศรีที่ดี ในความคิดของเราก็คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือคนอื่น สมาชิกมีปัญหาก็ช่วยเหลือเขา” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า จากการถ่ายทอดของช่างทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง พบว่า 1) อนาคตจะมีผู้สืบทอดผ้าทอนาหมื่นศรีต่อไป 2) กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการร่วมกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนนาหมื่นศรี 3) สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และ 4) กลุ่มทอผ้าเป็นแหล่งเรียนรู้คู่ชุมชน

2.4) ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอด

“ปัญหาที่พบในการทอผ้าคือ ลูกค้าที่ซื้อผ้าเป็นออเดอร์เลือกสีเลือกลายเรียบร้อยแล้ว ปรากฏว่าทอออกมาลายไม่ตรงกับที่ลูกค้าเลือก ทำให้มีผลกระทบต้องสั่งวัตถุดิบใหม่ ต้องหาคนมาทอผ้ารอบใหม่อีกรอบ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ปัญหามีไว้ให้แก้ แต่ปัญหาบางอย่างเมื่อแก้แล้วอาจต้องเสียตั้งค์เพิ่ม เช่น ปัญหาที่เราเจอบ่อย ๆ คือ สั่งเส้นใยแล้วไม่ได้สีตามที่สั่งไป ตกกับลูกค้าอีกสี พอสั่งเส้นใยมาต้นได้อีกสี ไม่ตรงกับที่ลูกค้าสั่ง ลูกค้าก็จะไม่เอา เราก็ต้องสั่งเส้นใยมาใหม่ เสียเวลา แถมบางที่อาจต้องเสียตั้งค์เพิ่มด้วยคะ” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“ในกลุ่มทอผ้าของพี่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นประจำ เช่น การให้ความรู้ด้านการตลาด การเงิน การทอ สีส้น การบริหารจัดการกลุ่ม” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556) และอารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

“การทอผ้าในโรงเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับพี่คิดว่าจำเป็นนะ เพราะเยาวชนเป็นอนาคตของชุมชน วันนี้เขาเรียนแล้วอาจจะจบในห้องเรียน อนาคตเขาอาจจะสนใจอยากเป็นช่างทอผ้านาหมื่นศรีก็เป็นไปได้ ทั้งนี้ถ้าเป็นไปได้ควรสอนเด็กชั้นป.5-6 น่าจะเหมาะสม เพราะเด็กพอจะรู้เรื่องแล้ว” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ถ้าให้พี่เสนอแนะ พี่คงเสนอแนะให้มีการตรวจคุณภาพการทอเป็นประจำ ให้ทุกที่มีการคัดคนทอผ้า มีการตรวจคุณภาพการทอ เน้นระบบกลุ่มมากกว่าระบบนายทุนคะ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556)

“ต้องพัฒนาคุณภาพการทอผ้า โดยพัฒนาฝีมือของสมาชิก ต้องพูดคุยกันทุกเดือน รวมถึงการให้สัควารให้รับกัน ไม่ใช่สัควาที่ไม่ควรใช้” อารีย์ ปั่นทอง (สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556)

พอสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดของผู้สอนประกอบด้วย 1) ด้ายสีไม่ตรงตามสเปคที่ต้องการจึงทำให้ศิษย์ต้องเสียเวลาทอผ้าใหม่ และ 2) การรวมกลุ่มในสภาวะสังคมปัจจุบันซึ่งทำให้รวมกลุ่มได้ไม่พร้อมหน้ากัน จึงทำให้ผู้สอนจะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าผ่านหมีนศรีได้ยากขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นซึ่งกล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าผ่านหมีนศรี จ.ตรังนั้น สามารถสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

สำหรับสาเหตุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของช่างทอผ้าผ่านหมีนศรี จ.ตรังนั้น มีสาเหตุมาจาก 1) ความต้องการสืบทอดผ้าทอผ่านหมีนศรี 2) ความต้องการรายได้เลี้ยงครอบครัว 3) ความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับผ้าทอผ่านหมีนศรีตั้งแต่เด็กๆ และ 4) การได้เห็นตัวอย่างช่างทอผ้าอาวุโสในชุมชนนาหมีนศรี ส่วนในเรื่องกระบวนการถ่ายทอดพบว่าช่างทอผ้าผ่านหมีนศรี ผู้สอนจะตั้งวัตถุประสงค์ในการสอนด้านความรู้ความเข้าใจเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจใน 1) ประวัติความเป็นมาของผ้าทอผ่านหมีนศรี จ.ตรัง 2) คุณสมบัติของผ้าทอผ่านหมีนศรี จ.ตรัง และ 3) พิธีกรรมการไหว้ครูของกลุ่มทอผ้าผ่านหมีนศรี จ.ตรัง ในขณะที่การตั้งวัตถุประสงค์ด้านทักษะความสามารถได้ระบุให้ศิษย์มีทักษะความสามารถใน 1) การทำผ้ายกดอก 2) การคัดลายผ้า 3) ความจำและสมาธิในการทอผ้า และ 4) การทอผ้าเป็นกิจวัตรประจำวัน ส่วนวัตถุประสงค์ด้านทัศนคตินั้น ผู้สอนจะมุ่งสอนให้ศิษย์เห็นแบบอย่างที่ดีในอดีตอย่างคุณยาย กุศล และปลูกฝังความภาคภูมิใจในผ้าทอผ่านหมีนศรี จ.ตรัง สำหรับรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ผู้สอนจะเน้น 1) การพูดคุยกับศิษย์จนเป็นกันเอง แล้วจึงค่อยให้ศิษย์เริ่มทอผ้าเอง 2) สาธิตให้ศิษย์ดู และ 3) เรียนรู้อย่างเป็นทางการจากครูช่างหรือช่างทอผ้าผ่านหมีนศรี จ.ตรัง ส่วนขั้นตอนการถ่ายทอดพบว่าการเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอด โดยผู้สอนจะเตรียม 1) อุปกรณ์และสถานที่ และ 2) ตัวอย่างหรือสื่อการสอน ส่วนผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเตรียมอะไรมาก จะเตรียมก็แค่เตรียมใจก็พอ ผู้เรียนหรือศิษย์ควรฝึกฝนจนชำนาญ โดยการลองผิดลองถูก จนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาและทอได้ชำนาญขึ้น โดยระยะเวลาที่เหมาะสมในการเรียนทอผ้าจนชำนาญจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือนจนถึง 5 ปี ผู้สอนหรือช่างทอผ้าผ่านหมีนศรีควรใช้กลยุทธ์ในการสอนโดยใช้ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การเสริมแรง และ 3) ลองทำจริง ผู้สอนจะเน้นบรรยากาศการถ่ายทอดเป็นกันเอง สื่อการสอนที่ผู้สอนหรือช่างทอผ้าผ่านหมีนศรี จ.ตรังนิยมใช้คือ 1) กี่ทอผ้า 2) อุปกรณ์ทอผ้าต่างๆ และ 3) สื่อในห้องแสดงประวัติความเป็นมาของผ้าทอผ่านหมีนศรี ซึ่งเมื่อผลงานผ้าทอผ่านหมีนศรีเสร็จสิ้น ผู้สอนประเมินผลงานผ้าทอผ่านหมีนศรีของศิษย์แล้วเห็นว่าอยู่ในระดับที่ยังไม่พอใจเท่าที่ควรจนถึงพอใจมาก ซึ่งจากการถ่ายทอดของช่างทอ

ผ่านาหมื่นศรี จ.ตรัง พบว่า 1) อนาคตจะมีผู้สืบทอดผ้าทอนาหมื่นศรีต่อไป 2) กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการร่วมกิจกรรมทางศาสนาในชุมชนนาหมื่นศรี 3) สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และ 4) กลุ่มทอผ้าเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดของผู้สอนประกอบด้วย 1) ด้ายสีไม่ตรงตามสเปคที่ต้องการจึงทำให้ศิษย์ต้องเสียเวลาทอผ้าใหม่ และ 2) การรวมกลุ่มในสภาวะสังคมปัจจุบันซึ่งทำให้รวมกลุ่มได้ไม่พร้อมหน้ากัน จึงทำให้ผู้สอนจะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ่านาหมื่นศรีได้ยากขึ้น

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา และผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง

1) ผลการสังเกตพฤติกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา ด้านฉากและบุคคล

- 1) พบว่าส่วนใหญ่จะใช้ส่วนหนึ่งของบ้านเป็นที่ถ่ายทอดการทอผ้า โดยใช้บ้านเป็นศูนย์การทอผ้า และเป็นที่จำหน่ายผ้าทอ โดยจะมีคนมาซื้อไปขายอีกที
- 2) ในการถ่ายทอดการทอผ้าให้กับศิษย์ ผู้สอนไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ในการสอน เนื่องจากสถานที่สอนเป็นสถานที่ทอผ้าจริง หรือโรงทอผ้านั่นเอง การสอนจะเน้นสอนจากสถานที่จริง รวมทั้งผู้เรียนจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์เอง เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทอผ้าให้มากยิ่งขึ้น
- 3) จากการสังเกตโรงทอผ้าพบว่า อุปกรณ์ในการทอผ้ามีเพียงพอ มีกี่ทอผ้าจำนวนมากในการทอผ้า แต่ขาดการจัดระเบียบของสถานที่ทอผ้าในส่วนของกี่ทอผ้าที่ดูไม่ค่อยเรียบร้อยนัก

ด้านพฤติกรรม

- 1) พฤติกรรมของผู้ถ่ายทอดวางตัวน่าเคารพและเป็นกันเองกับศิษย์ มีการสร้างบรรยากาศที่เสมือนว่าไม่ได้เรียนทอผ้าแบบเป็นทางการ เป็นการถ่ายทอดโดยเน้นโอกาสที่สะดวก หมายความว่า สะดวกเวลาไหนก็สอนต่อนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพ่อแม่ปู่ย่าตายายสอนลูกสอนหลานมากกว่าครูสอนศิษย์ ดังนั้นผู้เรียนจึงรู้สึกว่าได้ที่นั่งเรียนเป็นเรื่องเป็นราว แต่เน้นการเรียนแบบค่อยเป็นค่อยไปตามสะดวกนั่นเอง
- 2) พฤติกรรมของผู้เรียนจะมีความตั้งใจและสนใจ มีสัมมาคารวะ สงสัยอะไรจะซักถาม รวมทั้งมีการฝึกฝนเพิ่มเติมเสมอ ส่วนพฤติกรรมไม่สนใจนั้นไม่ค่อยมี เนื่องจากคนที่มาทอผ้าครั้งแรกเริ่มเดิมทีต้องมีความสนใจหรือชอบในการทอผ้าเกาะยออยู่ก่อนแล้ว ถ้าไม่สนใจ ไม่ชอบ หรือถูกบังคับก็คงไม่มาทอผ้าตั้งแต่แรก

ด้านแบบแผนพฤติกรรม

- 1) รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนจะเน้นทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน แล้วจึงให้ปฏิบัติหรือลองทอเองในภายหลัง แล้วผู้สอนคอยชี้แนะเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้ในบางคนก็ไม่มีรูปแบบชัดเจนในการถ่ายทอดความรู้หรือสอนให้ศิษย์หรือลูกหลาน
- 2) บรรยายภาคในการถ่ายทอดได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นหลัก ไม่เคร่งเครียดเกินไป เพราะความเครียดจะทำให้ทอผ้าได้ไม่ดี
- 3) ผู้สอนจะประเมินผลงานโดยดูจากคุณภาพของผลงานเป็นอันดับแรก ส่วนความชำนาญในการใช้เครื่องมือและปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงานจะพิจารณาในอันดับรองลงมา

ด้านความสัมพันธ์

- 1) ส่วนใหญ่จะมีการถ่ายทอดความรู้และให้มีการปฏิบัติแก่สมาชิกกลุ่ม
- 2) การถ่ายทอดความรู้และให้มีการฝึกปฏิบัติแก่นักเรียน โดยนักเรียนจะเดินทางมาที่กลุ่ม แล้วทางกลุ่มจะมีการบรรยายพร้อม สอนเทคนิคการทอให้กับนักเรียน เมื่อเรียนจบหากวันข้างหน้าสนใจประกอบอาชีพทอผ้าเกาะยอ ทางกลุ่มก็ยินดีรับเข้ากลุ่ม โดยทางกลุ่มเริ่มโครงการนี้ได้ 4-5 ปีแล้ว ยังไม่มีนักเรียนที่สนใจมาทอผ้าเป็นอาชีพ เนื่องจากเพิ่งเริ่มโครงการ ต้องใช้เวลาอีกชักระยะหนึ่ง
- 3) ในส่วนของทางกลุ่มจะมีการจัดสถานที่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจเป็นสถานที่เดียวกับที่จำหน่ายผ้าทอเกาะยอ แต่จะมีพิพิธภัณฑ์ที่แสดงผ้าทอเกาะยอตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันอยู่ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา อ.เกาะยอ จ.สงขลา
- 4) ทางกลุ่มไม่มีการจัดพิธีไหว้ครูในการทอผ้าอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด

ด้านการมีส่วนร่วม

- 1) มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเกาะยอได้เรียนทอผ้าเกาะยอโดยไม่ปิดกั้นคุณสมบัติ แต่จะเน้นคนในเกาะยอเป็นหลัก บางกลุ่มทอผ้าจะมีคนต่างอำเภอบ้าง บางกลุ่มเช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอจะรับเฉพาะคนในเกาะยอเท่านั้น
- 2) มีการเปิดโอกาสให้โรงเรียนมาเรียนรู้การทอผ้ากับทางกลุ่มทอผ้า โดยส่วนใหญ่จะเป็นให้ผู้เรียนมาศึกษาจากที่ทอผ้าจริง มากกว่าไปสอนหรือเป็นวิทยากรในโรงเรียน
- 3) มีการเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้เชิญช่างทอผ้าเพื่อเป็นวิทยากร ณ โรงเรียนในจังหวัดสงขลาแต่ไม่บ่อยนัก
- 4) ทางกลุ่มทอผ้าเปิดโอกาสเสมอในการที่นักเรียนจะพัฒนาตนเองเพื่อมีโอกาสเป็นช่างทอผ้าในอนาคตต่อไป

ด้านความหมาย

- 1) ช่างทอผ้าส่วนใหญ่มีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถในการทอผ้า เกาะยอให้แก่ศิษย์
- 2) ศิษย์ส่วนใหญ่มีความสุขในการรับการถ่ายทอด
- 3) สมาชิกในชุมชนที่ไม่ใช่ช่างทอมาชมการถ่ายทอดการทอผ้าบ้างในบางครั้ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานของช่างทอมากกว่า
- 4) ทางกลุ่มทอผ้ามักจะมีผู้สนใจจากภายนอกมาชมการทอผ้าของทางกลุ่ม รวมถึงการสอนศิษย์ของช่างทอเป็นระยะ สังเกตได้จากบริเวณทอผ้าหรือโรงทอผ้าจะมีป้ายหรือบอร์ดแสดงข้อมูลความรู้ต่างๆ ในการทอผ้าให้แก่ผู้สนใจได้ถ่ายรูปหรือบันทึก เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ต่อไป

ผลการสังเกตการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา พอสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่จะใช้บ้านเป็นสถานที่ในการถ่ายทอดการทอผ้าและจำหน่ายผ้าทอ ผู้สอนไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ในการสอนอะไรมาก เพราะจะเน้นการสอนจากสถานที่จริงเป็นหลัก ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ ในการทอผ้ามีเพียงพออยู่แล้ว สำหรับผู้สอนจะวางตัวนำเคารพและเป็นกันเองกับศิษย์ในเวลาเดียวกัน จึงทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนรู้ผ้าทอเกาะยอเป็นอย่างดี ผู้สอนจะเน้นทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อนที่จะให้ศิษย์ลองหัดปฏิบัติจริง เมื่อโรงเรียนได้ติดต่อเพื่อให้นักเรียนมาเรียนรู้ผ้าทอเกาะยอ ทางกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา จะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าให้แก่แก่นักเรียนด้วยวิธีให้มาเรียนที่กลุ่มทอผ้าและผู้สอนเดินทางไปเป็นวิทยากรสอนศิษย์เองที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา ทั้งนี้ทางกลุ่มทอผ้าฯ จะเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเกาะยอได้เรียนรู้การทอผ้าเกาะยออย่างไม่ปิดกั้น ซึ่งศิษย์ส่วนใหญ่มีความสุขในการรับการถ่ายทอดเป็นอย่างดี นอกจากนี้ทางกลุ่มทอผ้าเกาะยอยังมีโอกาสต้อนรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่มาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ทางศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แห่งหนึ่ง

2) ผลการสังเกตพฤติกรรมกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง

ด้านฉากและบุคคล

- 1) จากการสังเกตพบว่าที่นาหมื่นศรีจะมีสถานที่ในการถ่ายทอดการทอผ้าอยู่ 2 ที่ด้วยกัน คือ บริเวณที่ทำการกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีซึ่งจะมีโรงทอผ้าอยู่ด้านหลัง ด้านหน้าจะเป็นส่วนนำเสนอสินค้าผ้าทอต่างๆ และอีกที่คือบริเวณบ้านของสมาชิกที่ทอผ้านาหมื่นศรี ส่วนใหญ่ช่างทอผ้าจะมีที่ทอผ้าอยู่ที่บ้าน เพื่อความสะดวกในการทอผ้า เมื่อว่างจากกรีดยางหรืองานอื่นๆ ก็จะมาทอผ้าที่บ้านของตนเอง การถ่ายทอดจากช่างทอสู่ศิษย์หรือผู้สนใจในการทอผ้าก็จะเกิดที่นี้อีกที่หนึ่ง

- 2) ในการถ่ายทอดการทอผ้าให้กับศิษย์ ผู้สอนไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ในการสอน เนื่องจากสถานที่สอนเป็นสถานที่ทอผ้าจริง หรือโรงทอผ้านั่นเอง การสอนจะเน้นสอนจากสถานที่จริง รวมทั้งผู้เรียนจะเป็นผู้เตรียมอุปกรณ์เอง เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทอผ้าให้มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับกลุ่มทอผ้าเกาะยอ
- 3) จากการสังเกตโรงทอผ้าพบว่า อุปกรณ์ในการทอผ้ามีเพียงพอ มีกี่ทอผ้าจำนวนมากในการทอผ้า มีการจัดระเบียบโรงทอผ้าเป็นสัดส่วน สะอาดเรียบร้อย อุปกรณ์ทอผ้าพร้อมที่จะใช้งาน

ด้านพฤติกรรม

- 1) พฤติกรรมของผู้ถ่ายทอดวางตัวน่าเคารพและเป็นกันเองกับศิษย์ เน้นการสอนโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เมื่อเจอปัญหาจะให้แก้ปัญหาเองก่อน หากไม่ได้จริง ๆ จึงเข้ามาช่วยแนะนะ เหมือนพี่แนะนำน้องเสียมากกว่า ในขณะที่บางคนจะสอนแบบจริงจังจนศิษย์บางคนรู้สึกเกร็งไม่กล้าทอ เนื่องจากบุคลิกผู้สอนอาจดูเข้มงวดไป
- 2) พฤติกรรมของผู้เรียนจะมีความตั้งใจและสนใจ มีสัมมาคารวะ เมื่อสงสัยก็มีการซักถาม แต่บางคนก็ไม่กล้าถาม นอกจากนั้นก็มีการฝึกฝนการทอผ้ายามว่างเป็นประจำ

ด้านแบบแผนพฤติกรรม

- 1) รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนจะเน้นทำให้เป็นตัวอย่างก่อนแล้วค่อยปฏิบัติทำตาม มีปัญหาจะให้ลองแก้จนกว่าจะทำไม่ได้จึงค่อยเข้าไปช่วย
- 2) บรรยากาศในการถ่ายทอดเทคนิคการทอผ้าเน้นความเป็นกันเองเป็นส่วนใหญ่
- 3) การประเมินผลงานจะดูจากคุณภาพผ้าทอเป็นหลัก

ด้านความสัมพันธ์

- 1) ส่วนใหญ่จะมีการถ่ายทอดความรู้และให้มีการปฏิบัติแก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งจะเน้นพูดให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นมาของผ้าทอนาหมื่นศรี
- 2) ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมักจะได้รับเชิญจากโรงเรียนในตำบลนาหมื่นศรี ทางกลุ่มทอผ้าจะจัดวิทยากรเพื่อให้ความรู้และสอนให้แก่โรงเรียนนั้น หรือบางครั้งก็เปิดโอกาสให้นักเรียนมาเรียนที่โรงทอผ้าของทางกลุ่ม
- 3) ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีจะมีพิธีไหว้ครูทุก ๆ ปี ซึ่งการไหว้ครูนี้พึงริเริ่มได้ไม่กี่ปี
- 4) ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมีห้องจัดแสดงผลงานทอผ้าโดยเฉพาะ ให้ความรู้ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันอยู่บริเวณชั้นสองเหนือโรงทอผ้า

ด้านการมีส่วนร่วม

- 1) ทางกลุ่มเปิดโอกาสให้คนในชุมชนนาหมื่นศรีที่สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติการทอผ้าอย่างอิสระเสรี ไม่มีการปิดกั้น
- 2) มีการเปิดโอกาสให้โรงเรียนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทอผ้ากับทางกลุ่มเป็นประจำ
- 3) มีศิษย์บางคนที่สามารถพัฒนาเป็นระดับอาจารย์หรือปราชญ์ท้องถิ่นได้ มีฝีมือการทอผ้าในระดับที่ดีเยี่ยม มีบางคนที่มีฝีมือดีแต่น่าเสียดายที่เสียชีวิตไปเสียก่อนในขณะอายุยังน้อย

ด้านความหมาย

- 1) ช่างทอผ้ามีความเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์เสมอ
- 2) ศิษย์มีความสุขในการรับการถ่ายทอด
- 3) บางครั้งชาวบ้านก็มักจะเดินหรือแวะเวียนมาดูการทอผ้าของทางกลุ่ม เพราะทางกลุ่มจะตั้งอยู่ในบริเวณใจกลางชุมชนและอยู่ติดกับโรงเรียน
- 4) คนจากต่างจังหวัดหรือต่างอำเภอจะมาเยี่ยมเยียนชมการทอผ้าและสินค้าเป็นประจำ

ผลการสังเกตการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ จ.สงขลา พอสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่จะทอผ้าที่บ้านและที่ทำการกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี ทั้งนี้ผู้สอนไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์ในการสอนมากนัก เหตุเพราะเน้นการเรียนจากสถานที่จริงเป็นหลักซึ่งมีพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ในการทอครบถ้วนอยู่แล้ว สำหรับครูช่างทอจะวางตัวนำเคารพและเป็นกันเองกับศิษย์ เน้นการสอนโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ซึ่งผู้เรียนก็มีความตั้งใจในการเรียนรู้ผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นอย่างดี ผู้สอนจะเน้นการสาธิตให้ศิษย์ดูก่อนปฏิบัติจริง บรรยากาศการเรียนจะเป็นกันเอง ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมักจะได้รับเชิญจากโรงเรียนในตำบลนาหมื่นศรีซึ่งอยู่ใกล้กับที่ตั้งกลุ่มทอผ้าฯ ซึ่งทางกลุ่มจะส่งวิทยากรไปยังโรงเรียน หรือบางครั้งก็ให้นักเรียนเดินทางมายังที่ทำการกลุ่มทอผ้าฯ นอกจากนี้โรงทอผ้าแล้วยังมีห้องแสดงผลงานผ้าทอและประวัติความเป็นมาของผ้าทอนาหมื่นศรีอีกด้วย ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรังจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ผู้สนใจ นักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ผ้าทอนาหมื่นศรีโดยมิได้ปิดกั้นแต่อย่างใด โดยช่างทุกคนเต็มใจในการถ่ายทอดจึงทำให้ศิษย์มีความสุขในการรับการถ่ายทอด ส่งผลให้ผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่คู่กับจังหวัดตรังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จของกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

2.1 การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา

1) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยภายใน

1.1) แรงบันดาลใจ

แรงบันดาลใจในการดำเนินธุรกิจการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการทอผ้า มีรายละเอียดดังนี้

“ผมได้เห็นตัวอย่างของบรรพบุรุษที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจนี้รวมทั้งตัวผมก็ได้รับการถ่ายทอดจากแม่และผมเองก็อยากลองทำ จึงเป็นที่มาของการประกอบอาชีพนี้ครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“เมื่อผมได้ลองทำธุรกิจ ผมคิดว่าผมประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจทอผ้าฯ นะครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผมและครูสมหมายได้รับแรงบันดาลใจจากครอบครัว พ่อแม่ของผมและครูสมหมายทอผ้าเกาะยอมาตั้งแต่ผมเด็ก ๆ แล้วครับ ผมเห็นผ้าทอเกาะยอมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว เมื่อผมใกล้จะเกษียณอายุราชการจากอาชีพครู ผมและครูสมหมายจึงหันมาทออาชีพเสริม โดยการเริ่มก่อตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอขึ้นเพื่อทอผ้าเกาะยอและเสริมสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนเกาะยอครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา มีแรงบันดาลใจจาก

1) การได้เห็นบรรพบุรุษหรือครอบครัวของผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจทอผ้า และ 2) การได้เห็นบรรพบุรุษหรือครอบครัวของผู้ประกอบการธุรกิจทอผ้าเกาะยอตั้งแต่เด็ก ๆ จึงเกิดใจรักและอยากทำธุรกิจทอผ้าเกาะยอ

1.2) เจตคติก่อนมาประกอบอาชีพการทอผ้า

“ถ้าถามผมว่าก่อนมาทำธุรกิจทอผ้า ผมรู้สึกอย่างไรกับธุรกิจนี้ ผมขอตอบว่า เพราะว่าชอบเลยทำ และก็มีใจรักอยู่แล้ว” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ต้องบอกก่อนนะครับว่า คงไม่มีใครที่ทออาชีพทอผ้าเพราะใจรักเพียงอย่างเดียว ทำอาชีพอะไรก็ต้องมีค่าตอบแทน เป็นตำรวจมีแต่อุดมการณ์คงกินไม่ได้ครับ ผมมา

ประกอบอาชีพนี้ในตอนแรกก็เป็นเพราะต้องการอาชีพเสริมนอกจากอาชีพครู หาอาชีพเสริมก่อนที่จะเกษียณตัวเองในอนาคต” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ก่อนที่มาประกอบธุรกิจนี้ผู้ประกอบการมีใจรักในการทอผ้าอยู่แล้ว และต้องการหาอาชีพเสริมนอกจากอาชีพหลัก

1.3) วิธีการเรียนรู้

“ก่อนมาประกอบอาชีพทอผ้าผมไม่มีความรู้ด้านนี้เลย มีแต่ความคุ้นเคยจากครอบครัว แต่เมื่อมาประกอบธุรกิจทอผ้า ผมก็พอจะมีประสบการณ์ในการทอผ้ามาพอสมควรแล้วครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทมากในการให้ความรู้แก่ผม ในส่วนของผม แม่ผมจะเป็นคนสอนให้กับผม ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ ลองทำจริง สำหรับตัวผมใช้เวลาในการเรียนรู้จากแม่ผมอยู่นานมากกว่า 1 ปี เมื่อผมเริ่มชำนาญในการทอผ้า ผมก็คิดประยุกต์สวดลายใหม่ๆ ถึง 60 ลาย โดยผมเป็นคนคิดขึ้นมาเอง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ก่อนหน้าที่จะมาประกอบธุรกิจนี้ ผมมีความรู้ในเรื่องผ้าทอเกาะยอมมาก่อนแล้วครับ ผมคงจะพูดอย่างนี้นะครับ ไม่มีอาชีพใดที่จะทำได้ดีโดยที่เราไม่รู้ว่แก่นของมันเป็นอย่างไรรครับ เป็นหัวหน้าช่างก่อสร้างก็ต้องฉาบปูนให้เป็น ไม่งั้นต่อไปโดนเขาโกงแน่นอนครับ คนเราถ้ามีโอกาสโกงได้เขาก็จะโกงทันทีครับ ดังนั้นผมจะมาประกอบอาชีพนี้ ผมก็ต้องทอผ้าเป็น แต่ถ้ามว่าระหว่างผมกับภรรยา (ครูสมหมาย) ใครทอผ้าเก่งกว่า คงเป็นภรรยาผมครับ แต่ปัจจุบันภรรยาผมไม่ได้ทอแล้วครับ เพราะสุขภาพไม่ค่อยดีครับ สำหรับช่วงเวลาในการเรียนรู้ของช่างทอในกลุ่มผมจะใช้เวลาประมาณ 3 เดือนขึ้นไปก็พอจะเริ่มทอผ้าได้ บางคนพอมีทักษะหน่อยต่อไปก็ประยุกต์สวดลายใหม่ๆ ได้ครับ ในกลุ่มก็มีบางคนเก่งสามารถทอผ้าเป็นลายใหม่ๆ ได้ครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ก่อนที่จะมาประกอบธุรกิจนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้ทางการทอผ้าเกาะยอมอย่างดีและสามารถทอผ้าเกาะยอมได้ด้วย

1.4) ความคาดหวังต่ออาชีพ

“หลังจากผมประกอบอาชีพทอผ้า ผมก็คาดหวังว่าต้องการให้การทอผ้าสร้างรายได้ให้กับครอบครัวผม สร้างงานให้กับท้องถิ่น และอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านไปด้วย ซึ่งเมื่อได้ประกอบอาชีพทอผ้า ผมก็เห็นว่าผมทำสำเร็จตามที่ผมคาดหวังแล้ว แต่ถ้าในอนาคตอยากให้เห็นอะไร ก็คงเป็นเรื่องสร้างงานให้ท้องถิ่นมากกว่าที่เป็นอยู่” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ความคาดหวังในการประกอบอาชีพนี้สำหรับผมและภรรยาผมคือ 1.สร้างรายได้ให้กับครอบครัว 2. สร้างงานให้ท้องถิ่น 3. ลดการย้ายถิ่นฐานในชุมชน และ 4.อนุรักษ์ศิลปปะการทอผ้าเกาะยอให้คงอยู่ ผมคาดหวังไว้สี่อย่าง ซึ่งปัจจุบันสี่อย่างที่ผมคาดหวังก็เป็นดังที่ผมหวังไว้แล้วครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการทอผ้าคาดหวังต่ออาชีพของตนว่า 1) สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวและสมาชิกในกลุ่มทอผ้า 2) สร้างงานให้ท้องถิ่น 3) ลดอัตราการย้ายถิ่นฐานในชุมชน และ 4) อนุรักษ์ศิลปปะการทอผ้าเกาะยอ

ปัจจัยภายนอก

“ผมเริ่มธุรกิจทอผ้าเมื่อ พ.ศ.2541 ด้วยความต้องการที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และสร้างงานให้ท้องถิ่น หลังจากผมทำธุรกิจทอผ้ามีองค์กรภายนอกมาช่วยเหลือในด้านการประกอบธุรกิจบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในชุมชนของผมประกอบอาชีพการทอผ้าเป็นหลักมีค่อนข้างน้อย น่าจะประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ได้ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง เกษตรกรรมเป็นหลักมากกว่า สาเหตุคงเพราะว่าค่าตอบแทนในการทอผ้าต่ำ แต่ละคนจะมีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือนได้ แคมวัดดูดิบก็แพงอีกด้วย คนเลยไม่สนใจประกอบอาชีพทอผ้าเป็นหลักเสียเท่าไร” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“จากความคาดหวังสี่ประการที่ผมคาดหวังทำให้เกิดธุรกิจนี้ขึ้น กลุ่มของผมได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้ง อบต. อบจ. จังหวัด กระทรวง ในการให้ความรู้ แหล่งเงินทุนสนับสนุนกลุ่มจนปัจจุบันสมาชิกในกลุ่มหาเลี้ยงตัวเองด้วยการทอผ้าและประมง โดยไม่ต้องย้ายออกนอกถิ่นฐานไปทำงานอย่างอื่น เฉลี่ยแล้วสมาชิกมีรายได้ตกเดือนละ 10,000 บาทขึ้นไปครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจทอผ้า คือ 1) ความเฉพาะของอาชีพทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ต้องอาศัยทักษะการทอผ้าที่สูง เป็นเพียงอาชีพเสริมเนื่องจากค่าตอบแทนไม่สูงนัก และ 2) การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงินและคำแนะนำจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรภายนอกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มทอผ้าได้รับไม่เท่าเทียมกัน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ

2.1) ความเป็นมาของกิจการ

“ปัจจุบันผมมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 14 คน โดยไม่ได้เป็นสมาชิกของชุมชนทั้งหมด บางคนก็เป็นคนในชุมชนอื่นๆ ที่สนใจในการทอผ้าเกาะยอ โดยสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มดี สมาชิกส่วนใหญ่อายุ 40 ปีขึ้นไป มาทอผ้าด้วยใจรัก ปัญหาที่

มักจะเจอคือ การรวมกลุ่มที่เป็นไปได้ยาก เพราะแต่ละคนมีอาชีพหลักอยู่แล้ว เวลานั้นมันจึงมี ปัญหาอยู่บ้าง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“กลุ่มของผมมีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อเสริมความคล่องของกลุ่ม ปัญหาคือไม่มีหน่วยงานหรือเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องการตลาดเสียเท่าไร ผมจะทำการตลาดเองเป็นหลัก เช่น นำไปขายทั่วประเทศ รวมทั้งในต่างประเทศ เช่น อินโด มาเล สิงคโปร์ ซึ่งในส่วนของลูกค้าต่างประเทศจะได้ลูกค้ามาในรูปแบบการมาดูงานที่กลุ่ม แล้วสามารถขายสินค้าให้กับลูกค้าที่สนใจ บางครั้งก็มีออเดอร์สั่งซื้อในภายหลัง” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ปัจจุบันสมาชิกในกลุ่มมีอยู่ 20 คน โดยเป็นคนในเกาะยอทั้งหมดครับ โดยเหตุผลที่สมาชิกยังประกอบอาชีพนี้ น่าจะเพราะสินค้าที่ผลิตมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งความสวยงามและราคาขอมเยา สมาชิกต้องการรายได้เพิ่มขึ้น ในกลุ่มดำเนินธุรกิจโดยมีแหล่งเงินทุนจากเงินทุนตนเองและหน่วยงานภาครัฐครับ การทำการตลาดก็ได้รับคำแนะนำจากภาครัฐเป็นอย่างดี” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มมีสมาชิกทอผ้าอยู่ประมาณ 14-20 คน โดยส่วนใหญ่จะอายุ 40 ปีขึ้นไป สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่เกาะยอ ด้วยความชื่นชอบในความงามของผ้าทอเกาะยอจึงหันมาทอผ้าเกาะยอ นอกจากนี้ผู้ประกอบการทอผ้าจะนำเงินทุนส่วนตัว เงินสะสมรายเดือนของสมาชิกมาเสริมความคล่องทางการเงินให้แก่สมาชิกของกลุ่มทอผ้าเกาะยอ

2.2) วิธีดำเนินการ

“ในกลุ่มจะมีกรรมวิธีในการผลิตสินค้าในรูปแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน โดยที่ผ่านมาจะขายด้วยวิธีการขายส่ง ขายปลีก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ในต่างประเทศจะเป็นส่วนน้อยครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“วิธีการดำเนินการของกลุ่มผมจะเน้นดำเนินการขายและปลีกและส่ง โดยการตลาดส่วนใหญ่ลูกค้าจะมาหาเองถึงกลุ่ม ลูกค้าจะเป็นคนในสงขลาประมาณ 80% เป็นต่างจังหวัด 20% ส่วนต่างชาติมีน้อยมาก ให้คิดเป็นเปอร์เซ็นต์คงไม่ได้ ในส่วนการผลิตผ้าทอจะดำเนินการทอผ้าครบวงจรตั้งแต่ต้นจนเสร็จ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า การดำเนินการของทางกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา มีวิธีดำเนินการโดย 1) ดำเนินกิจการในรูปแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน 2) ดำเนินกิจการขายปลีกและส่ง และ 3) ดำเนินกิจการแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ

2.3) ผลจากการดำเนินกิจการ

“ในเรื่องการจ่ายค่าจ้าง ค่าตอบแทนนั้น ผมจะใช้หลักว่าทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย และขายได้เมื่อไหร่จึงจะได้เงิน จะแตกต่างกับของกลุ่มทอผ้าหน้าหมิ่นศรี จ.ตรัง ครับ ที่ทำเสร็จ เดือนถัดไปก็จะได้เงินเลย โดยไม่จำเป็นต้องขายได้ ค่าแรงที่ผมให้จะให้หมิ่น ละ 12,000 บาท” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ปัจจุบันในกลุ่มจะมีปัญหาเรื่องการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเนื่องจากสมาชิกจะมีอาชีพหลักอยู่แล้ว นอกจากนี้คู่แข่งในปัจจุบันมีหลายเจ้า และการส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง สำหรับผมจะมีวิธีแก้ปัญหาในกลุ่ม โดยสร้างความเข้มแข็งด้วยการทำงานดั้งเดิม รักษาเอกลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอไว้ และเน้นให้นักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้าที่กลุ่มให้มากขึ้น ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เพราะกลุ่มของผมไม่มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือแต่อย่างใด” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“สำหรับกลุ่มทอผ้าเกาะยอของผม ผมคิดว่าประสบความสำเร็จ เป็นที่รู้จัก สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองแล้วครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“การจ่ายค่าตอบแทนของกลุ่มจะจ่ายเงินตามผลงานครับ ได้งานก็รับเงินเลยครับ ไม่ต้องรอขายได้เหมือนบางกลุ่ม กลุ่มของผมได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี จึงมีฐานะค่อนข้างมั่นคง นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการในการสะสมเงินให้สมาชิกทุกเดือนๆ ละ 500 บาท ทางกลุ่มจะนำเงินนี้มาหมุนเวียนเป็นเงินทุกสัปดาห์ เมื่อสมาชิกจ่ายครบ 2 ปี จะให้เงินคืนแก่สมาชิกทั้งต้นและดอกครับ สมาชิกมีปัญหาการเงินก็สามารถกู้เงินในกลุ่มได้ครับ ถือว่าเป็นระบบช่วยเหลือกันในชุมชนครับ” นิตย์ พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผลจากการดำเนินกิจการพบว่า 1) ในแต่ละกลุ่มทอผ้ามีระยะเวลาในการจ่ายค่าตอบแทนแตกต่างกัน บางกลุ่มจ่ายค่าตอบแทนทันที แต่บางกลุ่มต้องจำหน่ายผ้าทอได้ก่อนจึงจะได้ค่าตอบแทน 2) การรวมกลุ่มสมาชิกทำได้ยาก 3) นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้าและซื้อสินค้าทางกลุ่มมากขึ้น และ 4) หน่วยงานราชการสั่งซื้อเสื้อกับทางกลุ่มประจำ

3) ผลสำเร็จของธุรกิจกิจการทอผ้า

“ในแง่ธุรกิจ ผมคิดว่ากลุ่มทอผ้าของผมได้เปรียบคู่แข่งในเรื่อง คุณภาพ รูปแบบ การทอผ้า และช่องทางการจัดจำหน่าย” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาธุรกิจของผมไม่มีการจ้างงานเพิ่ม เพราะคนในชุมชนมีอาชีพหลักอยู่แล้ว และการทอผ้าเป็นอะไรที่ยาก ต้องใช้ความอดทนสูงจึงมีผู้สนใจมาทอผ้าน้อย” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาทางกลุ่มผมมีการพัฒนาด้านหีบห่อบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับสินค้า จะได้สู้คู่แข่งได้ครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“สินค้าที่ขายดีนอกเหนือจากผ้าทอเกาะยอ คือ พรหมเช็ดเท้า หมอน ผ้าห่ม สินค้าที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับต่างๆ เพราะรูปแบบที่หลากหลายขึ้น การนำเศษผ้าที่เหลือใช้มาทำสินค้าพวกนี้ ก็ช่วยให้ขายดีขึ้นอีกทางหนึ่งครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ตลอดระยะเวลา 5 ปี ทางกลุ่มถือว่าได้เปรียบคู่แข่งเนื่องด้วยผ้าทอเกาะยอมีประวัติอันยาวนานและด้วยคุณค่าของอาชีพที่เก่าแก่และเป็นอาชีพที่ใช้ฝีมือชั้นสูง รายได้ของทางกลุ่มก็เพิ่มขึ้นทุกปี ลูกค้ายิ่งเพิ่มขึ้น ขายส่งก็มากขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น นโยบายสนับสนุนให้หน่วยงานราชการในจังหวัดสงขลาแต่งตั้งชุดซึ่งทอด้วยผ้าเกาะยอ ทำให้ข้าราชการในสงขลาต้องหาผ้าทอเกาะยอมาใช้สวมใส่กัน หากไม่ใส่ก็จะโดนนายว่าเอาได้ครับ ถือว่านโยบายของรัฐบาลมีส่วนช่วยในการส่งเสริมธุรกิจทอผ้าเกาะยอเป็นอย่างดีครับ ผลจากการดำเนินงานยังส่งผลให้ทางกลุ่มได้รับรางวัลหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ รางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว รวมถึงรางวัลหมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่น แสดงให้เห็นความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจได้อย่างชัดเจนครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า กลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ประสบความสำเร็จโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ผ้าทอเกาะยอได้เปรียบคู่แข่ง 2) ผ้าทอเกาะยอมีการพัฒนาหีบห่อบรรจุภัณฑ์ 3) ลูกค้ำให้ความสนใจสินค้าแปรรูปนอกเหนือรูปแบบปกติ 4) ปริมาณขายส่งผ้าทอเกาะยอมากขึ้น และ 5) ผ้าทอเกาะยอได้รางวัลระดับประเทศ

4) ผลกระทบต่อชุมชน

“ก่อนที่จะผมจะเริ่มกิจการของกลุ่ม คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงและเพาะปลูก แต่เมื่อมีกลุ่มของผม คนส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพประมง เพาะปลูก และทอผ้าตามลำดับครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในด้านทักษะแรงงานในอดีตและปัจจุบัน ผมคิดว่าไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะรูปแบบที่ผมเน้นคือรูปแบบเดิมๆ คงเอกลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอไว้ครับ ช่างทอจึงมีความชำนาญและมีทักษะไม่แตกต่างจากในอดีตครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ในด้านการส่งเสริมสวัสดิการแก่สมาชิกในกลุ่มนั้น ทางเรามีงบประมาณจำกัดจึงไม่ได้มีการส่งเสริมอะไรแก่สมาชิก แต่ก่อนมีประกันสังคม แต่ปัจจุบันไม่ได้ทำแล้วครับ ส่วน

สวัสดิการรักษายาบาลก็มีสวัสดิการของภาครัฐที่มีอยู่แล้ว” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“สมาชิกที่มาทอผ้าในกลุ่ม มีลูกหลานหลายคนที่มีแนวโน้มว่าจะเรียนสูงขึ้นไปถึงระดับปริญญาตรีขึ้นไป ดังนั้นผลจากการที่มีรายได้จากการทอผ้า นั้น ผมคิดว่าส่งผลต่อครอบครัวผมในด้านรายได้และด้านการศึกษาที่สูงขึ้นครับ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“การทอผ้าเกาะยอเป็นธุรกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด เพราะวัตถุดิบต่างๆ จะมาจากธรรมชาติ” วิชัย มาระเสนา (สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน 2556)

“ผมขอเกริ่นนิดนึงว่าอาชีพหลักของคนสงขลาโดยเฉพาะในเกาะยอ อันดับหนึ่งคือ ประมง รองลงมาคือทำสวน ถัดมาคือทอผ้าเกาะยอ และอาชีพท่องเที่ยวตามลำดับ สำหรับรายได้ของกลุ่มทอผ้าเกาะยอของเรามีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไรดีครับ กล่าวคือ มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการให้เงินทุนการศึกษาแก่บุตรสมาชิก มีการให้กู้ยืมกับสมาชิก แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยได้ใช้บริการครับ ส่วนใหญ่เลี้ยงตนเองได้ 90% แต่ในด้านประกันสังคมและรักษายาบาลไม่ได้ส่งเสริมครับ ผลจากการดำเนินงานทำให้รายได้เพิ่ม การศึกษาของบุตรหลานสมาชิกดีขึ้น ส่วนใหญ่จะจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อยครับ การย้ายถิ่นฐานออกก็ไม่มีครับ ที่นี้จะเน้นการดำรงชีวิตแบบพอเพียง จึงไม่จำเป็นต้องย้ายไปไหนครับ เพราะในถิ่นฐานก็มีงานมีเงินให้เขาทำชุมชนก็จะเข้มแข็งครับ” นิตย พงศ์พฤกษ์ (สัมภาษณ์ 9 มีนาคม 2557)

พอสรุปได้ว่า จากการดำเนินงานกิจการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ส่งผลกระทบต่อให้

- 1) การประกอบอาชีพมีการเปลี่ยนแปลง
- 2) ลูกหลานของสมาชิกกลุ่มทอผ้า มีการศึกษาสูงขึ้น
- 3) สมาชิกในกลุ่มทอผ้า ได้รับสวัสดิการเงินกู้ยืมฉุกเฉิน
- 4) สมาชิกในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง และ
- 5) รายได้ของสมาชิกในกลุ่มทอผ้า สูงขึ้น

2.2 การดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จการทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์นางสาวอรอบ เรื่องสังข์ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 104 ม.8 ต.นาหมื่นศรี อ.นาโยง จ.ตรัง โดยนางสาวอรอบ เรื่องสังข์มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง ซึ่งในการสัมภาษณ์นี้มีประเด็นจากการสัมภาษณ์ดังนี้

1) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยภายใน

1.1) แรงบันดาลใจ

“...แรงบันดาลใจของพี่เกิดจากการที่พี่คุ้นเคยกับผ้าทอนาหมื่นศรีมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้วได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมา มีแบบอย่างที่ดีอย่างคุณยายกุศล ตอนแรกก็ไม่ชอบแต่อยู่ไปก็ชอบมากขึ้น คงเพราะแรงบันดาลใจจากต้นแบบที่ดีนี่แหละ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการได้รับแรงบันดาลใจจากการถ่ายทอดจาก
บรรพบุรุษ

1.2) เจตคติก่อนมาประกอบอาชีพการทอผ้า

“...ก่อนที่พี่จะมาประกอบธุรกิจทอผ้านั้น พี่เริ่มต้นจากเป็นคนทอผ้า
ก่อน ในตอนแรกก็ไม่ได้ชอบธุรกิจทอผ้าแต่อย่างใด คงเพราะสมัยก่อนคนส่วนใหญ่ในชุมชนจะไป
ทำงานที่ปทุมปุ๋ยกัน พี่เลยอายุที่จะทอผ้า ใจรักในธุรกิจการทอผ้าในตอนแรกก็ไม่มี แต่ด้วยความที่
ต้องการอนุรักษ์ในผ้าทอนาหมื่นศรี พี่จึงเริ่มเข้าสู่ธุรกิจทอผ้าในภายหลังค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์
(สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ก่อนที่จะมาประกอบธุรกิจทอผ้าพบว่า 1) ไม่ชอบธุรกิจ
ทอผ้า และ 2) ต้องการอนุรักษ์ผ้าทอนาหมื่นศรี

1.3) วิธีการเรียนรู้

“...ก่อนมาเป็นผู้ประกอบธุรกิจพี่ไม่มีความรู้ในการด้านการบริหาร
จัดการเลย เริ่มต้นธุรกิจจากทำบัญชียังไม่เป็น แล้วค่อยๆ ทำบัญชีเป็นระบบมากขึ้น โดย
ครอบครัวและชุมชนคอยให้ข้อมูลและคอยช่วยเหลือให้พี่จนพี่เริ่มมีความรู้ ความเข้าใจในธุรกิจ
มากขึ้น พี่โชคดีที่คุณยายเจิม ชูบัว นางบุญช่วย แป้นทอง คุณยายฝ้าย คุณยายเอื้อน ชุนทอง
คุณยายปลิก นุ่นพูน ได้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีกรมส่งเสริม
อุตสาหกรรมประจำจังหวัดตรังได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จนในปี 44 จึงได้เปิดอาคารโดย
อดีต พณฯท่านนายกชวน หลีกภัยเป็นผู้มาทำพิธีเปิด ทั้งนี้กิจการก็ดำเนินไปควบคู่การทอผลิต
ผ้าทอ ผู้สอนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนแบบสาธิตแล้วให้ลองทำจริง มีปัญหาพี่และทีมงานจะคอย
แนะนำลูกศิษย์ ลูกศิษย์ส่วนใหญ่ใช้เวลาเรียนรู้ประมาณ 3 เดือน แล้วแต่ความสามารถในการ
เรียนรู้ว่าจะไวหรือช้า ในเรื่องการพัฒนาลวดลายพี่ก็ได้รับการช่วยเหลือจาก อ.สุพรรณษา โพธิประเสริฐ
ในการออกแบบลวดลายปีละ 1-2 ลาย ผลงานของกลุ่มก็เคยได้รับรางวัลชนะเลิศ ปี 45 โดยเป็น
ลายเรียกว่า ลายสีทศ ส่วนในปี 46 ชนะเลิศระดับภาคใต้ โดยเป็นลายเรียกว่า ลายกลีบบัว
ในด้านการบริหารจัดการ พี่จะสต็อกผ้าเยอะกว่าชาย เมื่อทอผ้าได้ช่างทอจะได้รับเงินในเดือน
ถัดไปทันที โดยไม่ต้องรอขายได้ ชยันมากก็ได้มากก็ว่าได้ ปัจจุบันลูกศิษย์ที่มาเรียนเพื่อประกอบ
อาชีพนี้จะเน้นเรื่องเงินเป็นอันดับแรก ส่วนก่อนหน้านั้นจะเป็นใจรักและเรื่องเงินเป็นหลัก แต่ถ้า
ย้อนกลับไปตอนเริ่มตั้งกลุ่มใหม่ช่างทอจะเน้นเรื่องใจรักเป็นหลัก เหตุผลคงเพราะวิถีชีวิตที่
เปลี่ยนไปในปัจจุบันค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการมีวิธีการในการเรียนรู้ธุรกิจโดยการ
1) เรียนรู้การทำบัญชี 2) การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาลวดลายจาก
อ.สุพรรณษา โพธิประเสริฐ และ 3) เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการจากผู้อาวุโสในชุมชน

1.4) ความคาดหวังต่ออาชีพ

“...ที่พี่มาประกอบอาชีพนี้ในตอนแรกพี่ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งก็เป็นไปด้วยดีค่ะ ส่วนในอนาคตพี่คาดหวังอยากให้มีพิพิธภัณฑ์หรือโชว์รูมแสดงหอประวัติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงแสดงผลงานผ้าทอลายต่างๆ นอกจากพิพิธภัณฑ์แล้วพี่ยังคาดหวังว่าท้ายๆให้สามารถเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่ช่างทอให้มากขึ้น เป็นระบบธุรกิจมากยิ่งขึ้น” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการทอผ้ามีความคาดหวังต่ออาชีพว่าจะสามารถ

- 1) สร้างรายได้ให้กับครอบครัวผู้ประกอบการและสมาชิก
- 2) อนุรักษ์ศิลปะการทอผ้าพื้นบ้านหมิ่นศรี
- และ 3) มีพิพิธภัณฑ์แสดงหอประวัติอย่างดีในอนาคต

ปัจจัยภายนอก

“...กลุ่มของพี่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาฝีมือฯ กรมอุตสาหกรรม พัฒนาชุมชน กศน. รวมถึงผู้ว่าไมตรี ในปี 53 กลุ่มของพี่ถือว่าได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกพอสมควร อาจเนื่องจากพี่รับฟังเวลาเขายื่นมือเข้ามาช่วยเหลือมั้งคะ แต่ถ้าพูดกันจริงๆ ช่วงแรกๆ พี่ก็ไม่ค่อยเชื่อเขา แต่เวลาผ่านไป พี่ก็เปลี่ยนความคิดใหม่ ในการรับฟังให้มากขึ้น หากอยากได้รับการสนับสนุน ปัจจุบันช่างทอผ้าโดยส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรกรรม เช่น กรีดยาง ทำไร่ทำสวน และมีอาชีพเสริมคือทอผ้าพื้นบ้านหมิ่นศรี โดยรายได้ของแต่ละคนจะมีรายได้ประมาณ 5,500 บาทขึ้นไป...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจทอผ้า คือ ความเฉพาะของอาชีพทอผ้าพื้นบ้านหมิ่นศรี เป็นเพียงอาชีพเสริมเนื่องจากค่าตอบแทนไม่สูงนัก อีกทั้งผ้าทอพื้นบ้านหมิ่นศรีเป็นผ้าทอที่อาศัยทักษะสูง ผู้ทอผ้าจึงต้องอดทน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ

2.1) ความเป็นมาของกิจการ

“...ปัจจุบันกลุ่มพี่มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 128 คน แต่ที่ทำจริงๆ น่าจะประมาณ 80 คน โดยเป็นคนในชุมชนนาหมื่นศรี ทั้งนี้กลุ่มของพี่จะมีรูปแบบการทำงานแบบพี่น้องมากกว่าเจ้านายกับลูกน้อง...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

“...พี่ใช้ทุนตนเอง การสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และกู้ยืมจากสถาบันการเงิน (ธกส.) ในการดำเนินกิจการทอผ้าให้ไปข้างหน้า ในด้านการตลาดนั้นพี่คิดกันเองในกลุ่ม มีการประชุมว่าจะดำเนินกิจการกันอย่างไร พี่ไม่ได้ทำคนเดียว แต่มีทีม นอกจากนี้อุตสาหกรรมจังหวัดตรังก็ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีค่ะ โดยปัจจุบันการตลาดของกลุ่มพี่ไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะในประเทศเท่านั้น ต่างประเทศก็มี เช่น มาเลเซีย ญีปุ่น แต่หลักๆ ก็เป็นในประเทศ ส่วนหนึ่งมาจากคนที่มาเยี่ยมชมกลุ่ม ชำราชากรที่สนใจ กระเป๋า สตูลก็สั่ง

เยอะเหมือนกัน แล้วก็มีการสั่งจากเครือข่ายทอดผ้าต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอดผ้าเกาะยอ กลุ่มทอดผ้าที่พัทลุง ก็มีการสั่งหรือประสานงานกันเรื่อยค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า กลุ่มทอดผ้านาหมื่นศรีมีสมาชิกตามบัญชีถึง 128 คน แต่ที่แท้จริง ๆ ประมาณ 80 คน โดยสมาชิกทั้งหมดเป็นคนในต.นาหมื่นศรีทั้งสิ้น สำหรับในการดำเนินธุรกิจจะใช้เงินทุนของกลุ่มตนเอง เงินสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และกั๊ยมธกส.

2.2) วิธีดำเนินการ

“...กรรมวิธีในการผลิตสินค้าของพี่จะครบวงจรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ โดยมีวิธีการขายในลักษณะขายส่งและปลีกควบคู่กันไป...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

“...กลุ่มของพี่มีวิธีการส่งเสริมการขายด้วยการแปรรูปสินค้าในรูปแบบหลากหลาย จากที่จะทำแต่ทอเป็นผืนผ้าอย่างเดียว แต่ยังออกแบบแปรรูปให้เป็นเน็ตไท กระเป๋าตัดเป็นกางเกง ชุดเสื้อผ้าให้ดูทันสมัยขึ้นค่ะ เราจะมารอแต่ลูกค้ากลุ่มเดิม ๆ คงไม่ได้ค่ะ เราต้องพยายามเจาะลูกค้ากลุ่มวัยรุ่นหรือวัยฟิงจบกำลังเริ่มทำงานอยู่ค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการจะดำเนินธุรกิจโดย 1) ดำเนินกิจการแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ 2) จำหน่ายปลีกและส่ง 3) คิดผลิตสินค้าใหม่นอกเหนือจากแบบเดิม ๆ และ 4) มีการสต็อกผ้าไว้จำนวนมาก

2.3) ผลจากการดำเนินการ

“...ในการจ่ายค่าตอบแทนของกลุ่มพี่จะจ่ายเงินให้ตามจำนวนและประเภทของชิ้นงาน ทำได้มากก็รับมาก ทำได้น้อยก็รับน้อย...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

“...ปัญหาของกลุ่มในการดำเนินการของกลุ่มพี่คือ วัตถุดิบแพง ราคาสูง ด้ายนำมาจากสมุทรปราการ กิโลละ 600-700 บาท ราคาสูงแต่ก็ต้องสั่งเพราะต้องการผลงานที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ปัญห่อีกอันคือ ค่าแรงสูงแต่กำไรน้อยลงค่ะ ปัญหาเหล่านี้จะแก้คงแก้ได้ยากค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผลการดำเนินการพบว่า 1) กลุ่มจะจ่ายค่าตอบแทนให้ตามจำนวนและประเภทของชิ้นงาน โดยจะได้รับค่าตอบแทนในต้นเดือนถัดไปหลังจากส่งผ้าทอ 2) วัตถุดิบแพงขึ้นจึงทำให้ผลกำไรลดลง และ 3) ค่าตอบแทนให้แก่ช่างทอสูง ส่วนทางกลุ่มทอดผ้าจะได้กำไรน้อย

3) ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้า

“...เหตุผลที่ทำให้กลุ่มของพีได้รับการยอมรับในวงกว้างคงเพราะคุณภาพและทีมงานที่เข้มแข็ง กลุ่มของพีมีรายได้เพิ่มจากก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้คิดเป็นร้อยละ 20 ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมารายได้และการตลาดก็เพิ่มขึ้น ขาดแต่การพัฒนาด้านบรรจุหีบห่อที่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจพัฒนา แต่รวมๆ ก็ดีขึ้นค่ะ สมาชิกก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจทอผ้าไม่ว่าจะเป็น 1) คุณภาพและความสวยงามของผ้าเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ 2) ได้รับรางวัลการันตีระดับประเทศ 3) กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี และ 4) สมาชิกในกลุ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4) ผลกระทบต่อชุมชน

“...จากเดิมที่คนส่วนใหญ่จะทำสวนยาง เพาะปลูกอย่างเดียว ปัจจุบันก็มีการทอผ้าในทางกลุ่มมีสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุที่เดินไม่ไหว ทอผ้าไม่ไหวแล้ว โดยมีเงินให้คนละ 300 บาทต่อคนต่อเดือนค่ะ เป็นส่งเสริมสวัสดิการให้สมาชิกทางหนึ่ง นอกจากนี้สมาชิกคนไหนมีปัญหาทางการเงินก็จะมีสวัสดิการให้กู้ยืม 5,000 บาทต่อคน เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิกทางหนึ่ง พี่คิดว่ากลุ่มทอผ้าฯ ของพีช่วยให้ครอบครัวของสมาชิกดีขึ้น เช่น บุตรหลานของสมาชิกส่วนใหญ่การศึกษาที่สูงขึ้น ศึกษาในระดับป.ตรีมากขึ้น สรุปได้ว่ารายได้สูงขึ้น การศึกษาก็สูงขึ้นด้วยค่ะ พี่สรุปสั้นๆ ว่าอาชีพทอผ้านาหมื่นศรีช่วยสร้างรายได้ ทำให้ความเป็นอยู่ของชาวบ้านดีขึ้นและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วยค่ะ...” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

“...เท่าที่พีทราบในชุมชนพีไม่มีปัญหาสมาชิกหรือลูกหลานในกลุ่มทอผ้าที่มีปัญหา ยาเสพติดหรือลักขโมยเลยค่ะ” อารอบ เรื่องสังข์ (สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2557)

พอสรุปได้ว่า ผลจากการดำเนินธุรกิจผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง ส่งผลกระทบต่อชุมชนนาหมื่นศรีในเรื่อง 1) การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 2) สวัสดิการของช่างทอผ้าสูงอายุที่ทอผ้าไม่ไหวแล้ว 3) สมาชิกมีแหล่งเงินทุกยามฉุกเฉิน 4) ลูกหลานของสมาชิกมีการศึกษาสูงขึ้น และ 5) สมาชิกในชุมชนมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจทอผ้าทั้งสองกลุ่มในเรื่องการดำเนินธุรกิจสู่ความสำเร็จ พอสรุปได้ว่า

ผู้ประกอบการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา มีแรงบันดาลใจจาก 1) การได้เห็นบรรพบุรุษหรือครอบครัวของผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจทอผ้า และ 2) การได้เห็นบรรพบุรุษหรือครอบครัวของผู้ประกอบการธุรกิจทอผ้าเกาะยอตั้งแต่เด็ก ๆ จึงเกิดใจรักและ

อยากทำธุรกิจทอผ้าเกาะยอ โดยก่อนที่มาประกอบธุรกิจนี้ผู้ประกอบการมีใจรักในการทอผ้าอยู่แล้ว และต้องการหาอาชีพเสริมนอกจากอาชีพหลัก ซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้ทางการทอผ้าเกาะยออย่างดีและสามารถทอผ้าเกาะยอได้ด้วย ผู้ประกอบการทอผ้าคาดหวังต่ออาชีพของตนว่า 1) สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวและสมาชิกในกลุ่มทอผ้า 2) สร้างงานให้ท้องถิ่น 3) ลดการย้ายถิ่นฐานในชุมชน และ 4) อนุรักษ์ศิลปะการทอผ้าเกาะยอ ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจทอผ้า คือ 1) ความเฉพาะของอาชีพทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ต้องอาศัยทักษะการทอผ้าที่สูง เป็นเพียงอาชีพเสริมเนื่องจากค่าตอบแทนไม่สูงนัก และ 2) การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงินและคำแนะนำจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรภายนอกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มทอผ้าได้รับไม่เท่าเทียมกัน

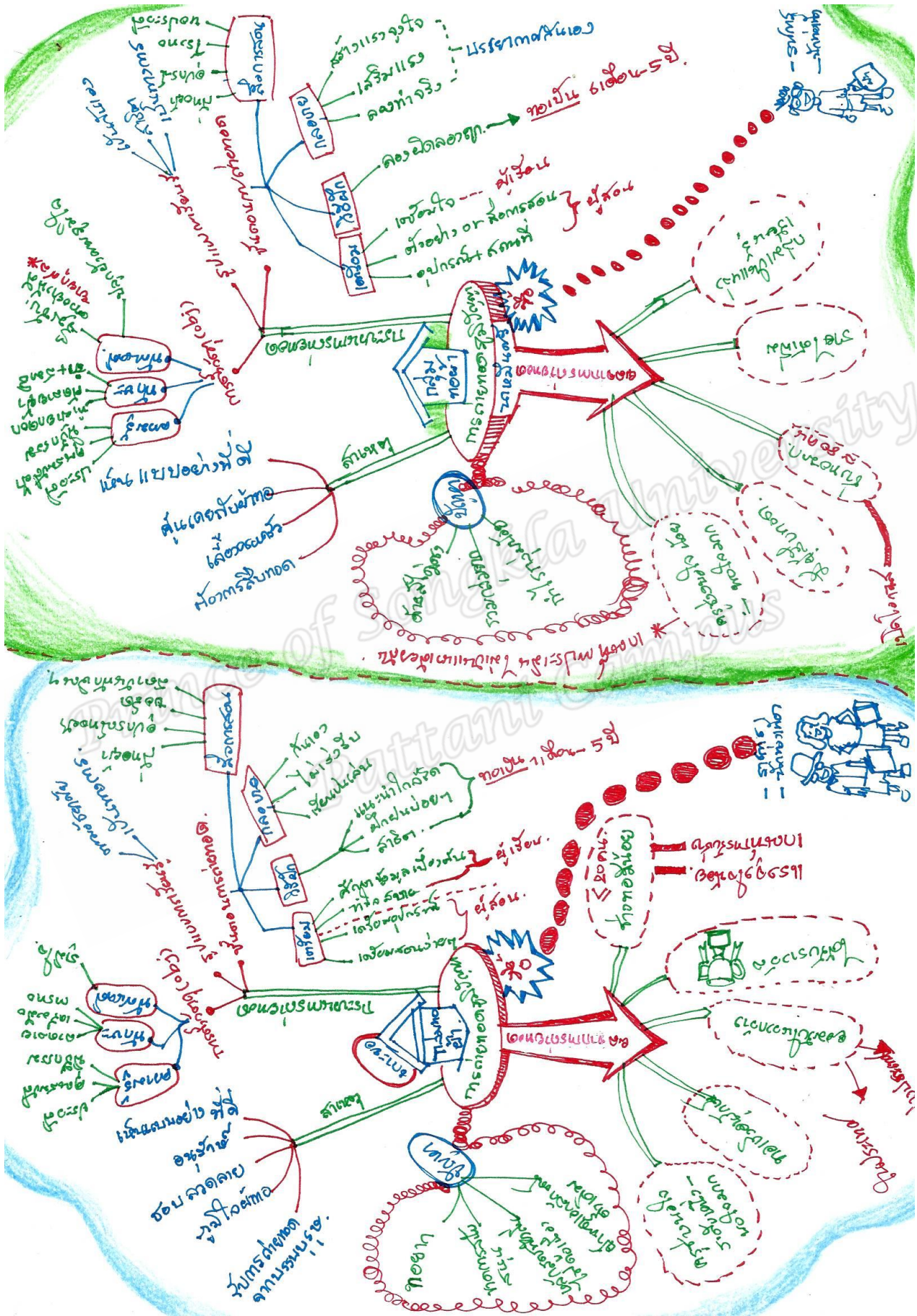
ผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มมีสมาชิกทอผ้าอยู่ประมาณ 14-20 คน โดยส่วนใหญ่จะอายุ 40 ปีขึ้นไป สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่เกาะยอ ด้วยความชื่นชอบในความงามของผ้าทอเกาะยอจึงหันมาทอผ้าเกาะยอ นอกจากนี้ผู้ประกอบการทอผ้าจะนำเงินทุนส่วนตัว เงินสะสมรายเดือนของสมาชิกมาเสริมความคล่องทางการเงินให้แก่สมาชิกของกลุ่มทอผ้าเกาะยอ การดำเนินกิจการของทางกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา มีวิธีดำเนินการโดย 1) ดำเนินกิจการในรูปแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน 2) ดำเนินกิจการขายปลีกและส่ง และ 3) ดำเนินกิจการแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งผลจากการดำเนินกิจการพบว่า 1) ในแต่ละกลุ่มทอผ้ามีระยะเวลาในการจ่ายค่าตอบแทนแตกต่างกัน บางกลุ่มจ่ายค่าตอบแทนทันที แต่บางกลุ่มต้องจำหน่ายผ้าทอได้ก่อนจึงจะได้ค่าตอบแทน 2) การรวมกลุ่มสมาชิกทำได้ยาก 3) นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้าและซื้อสินค้าทางกลุ่มมากขึ้น และ 4) หน่วยงานราชการสั่งซื้อเสื้อกับทางกลุ่มประจำกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลาถือว่าดำเนินธุรกิจได้ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ผ้าทอเกาะยอได้เปรียบคู่แข่ง 2) ผ้าทอเกาะยอมีการพัฒนาหีบห่อบรรจุภัณฑ์ 3) ลูกค้าให้ความสนใจสินค้าแปรรูปนอกเหนือรูปแบบปกติ 4) ปริมาณขายส่งผ้าทอเกาะยอมากขึ้น และ 5) ผ้าทอเกาะยอได้รางวัลระดับประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินกิจการทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา ส่งผลกระทบต่อให้ 1) การประกอบอาชีพของคนในชุมชนเกาะยอมีการเปลี่ยนแปลง 2) ลูกหลานของสมาชิกกลุ่มทอผ้าฯ มีการศึกษาสูงขึ้น 3) สมาชิกในกลุ่มทอผ้า ได้รับสวัสดิการเงินกู้ยืมฉุกเฉิน 4) สมาชิกในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง และ 5) รายได้ของสมาชิกในกลุ่มทอผ้าฯ สูงขึ้น

ผู้ประกอบการผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง ได้รับแรงบันดาลใจจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยก่อนที่จะมาประกอบธุรกิจทอผ้าพบว่า 1) ไม่ชอบธุรกิจทอผ้า และ 2) ต้องการอนุรักษ์ผ้าทอนาหมื่นศรี ทั้งนี้ผู้ประกอบการเรียนรู้การทำธุรกิจโดยการ 1) เรียนรู้การทำบัญชี 2) ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาตลาดจากอ.สุพรรณษา โปธิประเสริฐ และ 3) เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการจากผู้อาวุโสในชุมชน ทั้งนี้ผู้ประกอบการทอผ้ามีความคาดหวังต่อ

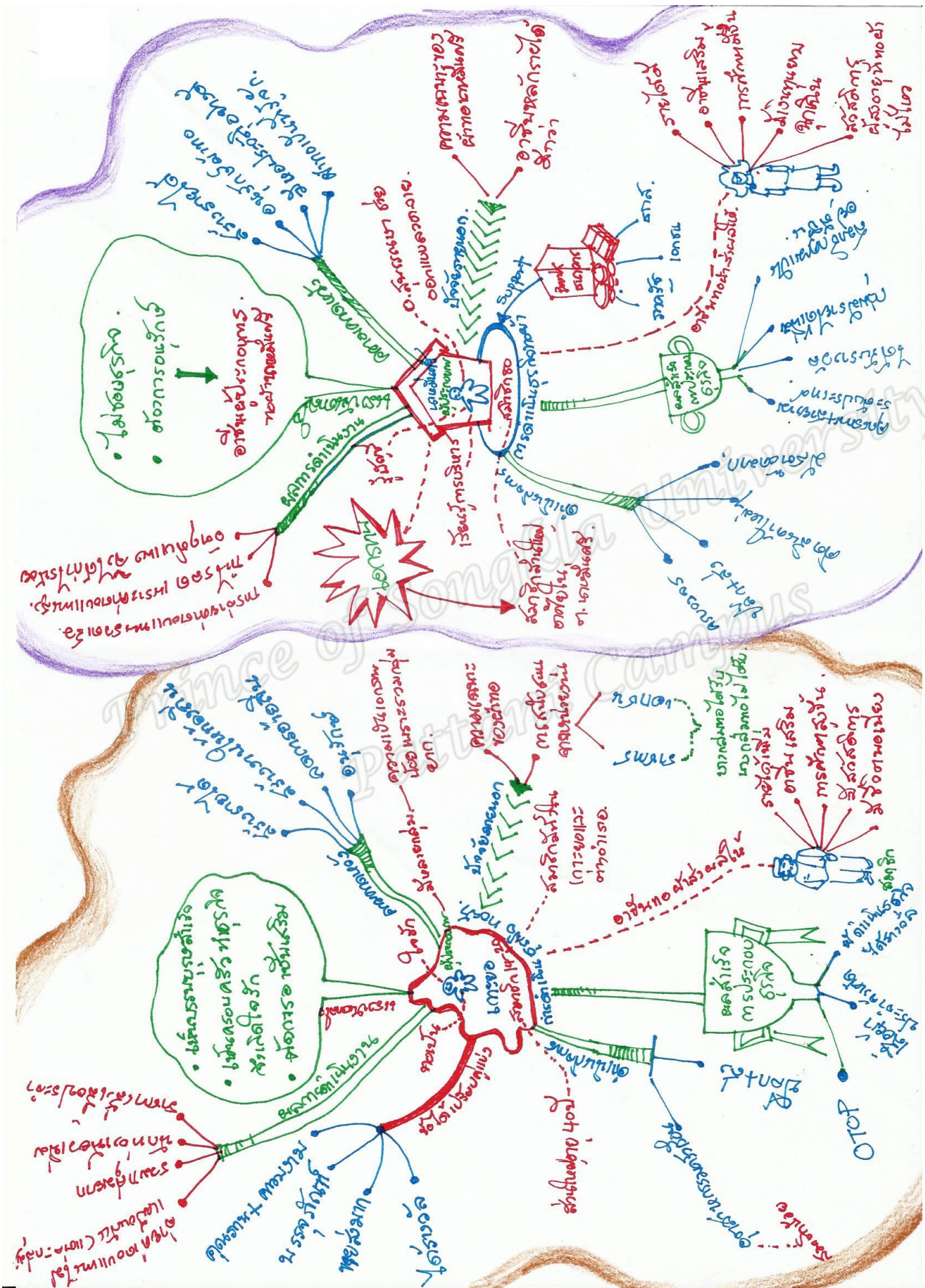
อาชีพว่าจะสามารถ 1) สร้างรายได้ให้กับครอบครัวผู้ประกอบการและสมาชิก 2) อนุรักษ์ศิลปะการทอผ้านาหมื่นศรี และ 3) มีพิพิธภัณฑ์แสดงห่อประวัติอย่างดีในอนาคต ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจทอผ้า คือ ความเฉพาะของอาชีพทอผ้านาหมื่นศรี เป็นเพียงอาชีพเสริมเนื่องจากค่าตอบแทนไม่สูงนัก อีกทั้งผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นผ้าทอที่อาศัยทักษะสูง ผู้ทอผ้าจึงต้องอดทน

กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมีสมาชิกตามบัญชีถึง 128 คน แต่ที่แท้จริงๆ ประมาณ 80 คน โดยสมาชิกทั้งหมดเป็นคนในต.นาหมื่นศรีทั้งสิ้น สำหรับการดำเนินธุรกิจจะใช้เงินทุนของกลุ่มตนเอง เงินสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และกั๊ยมธกส. ผู้ประกอบการจะดำเนินธุรกิจโดย 1) ดำเนินกิจการแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ 2) จำหน่ายปลีกและส่ง 3) คิดผลิตสินค้าใหม่ๆ นอกเหนือจากแบบเดิมๆ และ 4) มีการ สต็อคผ้าไว้จำนวนมาก ผลการดำเนินกิจการพบว่า 1) กลุ่มจะจ่ายค่าตอบแทนให้ตามจำนวนและประเภทของชิ้นงาน โดยจะได้รับค่าตอบแทนในต้นเดือนถัดไปหลังจากส่งผ้าทอฯ 2) วัตถุประสงค์แพงขึ้นจึงทำให้ผลกำไรลดลง และ 3) ค่าตอบแทนให้แก่ช่างทอสูง ส่วนทางกลุ่มทอผ้าจะได้กำไรน้อย ทางกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี จ.ตรัง ถือว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจทอผ้าในระดับหนึ่งไม่ว่าจะเป็น 1) คุณภาพและความสวยงามของผ้าเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ 2) ได้รับรางวัลการันตีระดับประเทศ 3) กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรีมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี และ 4) สมาชิกในกลุ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งผลจากการดำเนินธุรกิจผ้าทอนาหมื่นศรี จ.ตรัง ส่งผลกระทบให้ชุมชนนาหมื่นศรีในเรื่อง 1) การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 2) สวัสดิการของช่างทอผ้าสูงอายุที่ทอผ้าไม่ไหวแล้ว 3) สมาชิกมีแหล่งเงินทุกยามฉุกเฉิน 4) ลูกหลานของสมาชิกมีการศึกษาสูงขึ้น และ 5) สมาชิกในชุมชนมีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้น

ผลจากการวิจัยพอสรุปในรูปของแผนที่ความคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 12 แผนที่ความคิดผลการวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มทอผ้าเกาะยอ จ.สงขลา และกลุ่มทอผ้านานาชาติ จ.ตรัง”

ภาพที่ 13 แผนที่ความคิดผลการวิจัยเรื่อง "การดำเนินงานของกลุ่มพ่อแม่เยาะ จ.สงขลา และกลุ่มพ่อแม่บ้านหมื่นศรี จ.ตรัง"